

Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 29. (89.) ÉVF. • 12. SZÁM • 2019. DECEMBER • ÁRA: 3 LEJ

Fotó: Czire Alpár

Ünnepi hagyomány

• Mi újat tudnak még mutatni a kirakatok? Milyen el nem énekelt dallam, megíratlan vers, ki nem próbált recept maradt még? Mi mégis versenyt futunk az idővel, hogy a nagytakarítás, az ajándékok, a karácsonyfa meglegyen, mire szereteteinkkel körülülhetjük az ünnepi asztalt. Talán még a templomba is elmegyünk meghallgatni a szószékről elhangzó gondolatokat.

Így találkozik a hétköznapok taposómalmából való kilépésre irányuló személyes igényünk a

sok száz éves hagyománnyal. Az egykori fényünnep a sötétségtől való mély és ősi, emberi félelmünkre mutat rá. Ahogy a történelem kereke fordult, úgy lett ez az ünnep a nagy tanítómester születése napjának s így tanításának ünnepe: a szeretet, akár a fény, utat mutat, átsegít életünk sötétségein. Mert semmi új nincs a szeretet utáni vágyunkban. Hát adjunk szeretetünkből minél többet, hogy a karácsony fénye sokszorozódjék életünk minden percében!

A tartalomból:

Mit vigyen el az angyal?

4

Püspöki körlevél 1919 karácsonyán

6

„...gyümölcseikről ismeritek meg őket”

8

Cherchez le femme, vagy mégsem?

10

A protestantizmus gyökereinél

14

„...fiút fog szülni, és Immánuélnak nevezi majd el.” (Ézs 7,14b)

● **A következő gyakorló segédlel-
készek nyertek püspöki kiren-
delést:** október 1-től **Antonya Ilo-
na** a **székelyudvarhelyi 1-es szá-
mú egyházközség** segédlelkeszi
állásába, november 1-től **Lurtz
Zsolt** az **abásfalvi egyházközség-
be**, **Márton Edit** a **petroszényi
egyházközségbe**, illetve **Szilágyi
Szilamér** a **nyárádszentlászló-
nyomáti egyházközség** lelkészi
állásába.

● **Október 31-én Budapesten át-
adták az újra felállított Nemzeti
Vértanúk Emlékművét** az V. ke-
rületi Vértanúk terén. Köszöntőt
mondott Orbán Viktor Magyaror-
szág miniszterelnöke és Kövér
László, az Országgyűlés elnöke. Az
eseményen részt vettek a történel-
mi egyházak vezetői, a szoborra
áldást kért Bálint Benczédi Ferenc
püspök is.

● **November 15-én Budapesten
miniszteri elismerésként átad-
ták a Pro Architectura díjakat**,
amely alkalommal jutalmazták a
Vallásszabadság Háza építészeti
tervezéséért Furu Xéniát, Wagner
Pétert és Guttmann Szabolcsot,
akik Gulyás Gergely miniszterel-
nökséget vezető minisztertől ve-
hették át a díjakat.

● **November 19-én Budapesten,
a Magyar Tudományos Akadé-
mia Humán Tudományok Kutá-
tóházában bemutatták Balassa
M. Iván *Festett famennyezetek és
berendezések az unitárius temp-
lomokban c. kötetét.* A könyvbe-
mutatót a Magyar Néprajzi Társa-
ság és a Bölcsészettudományi Ku-
tatóközpont Néprajztudományi
Intézete szervezte meg. A jelenle-
vőket Gyerő Dávid, a Magyar Uni-
tárius Egyház főjegyzője köszön-
tötte, a kiadványt a szerző vetített
képes előadása után Filep Antal és
Mikó Árpád méltatta. A könyvbe-
mutatón a kiadót képviselő egyhá-
zi vezető köszönetet mondott a
szerzőnek, dr. Balassa M. Ivánnak,
a szerkesztőnek, dr. Furu Árpád-
nak, valamint a kiadást támogató
Emberi Erőforrások Minisztériu-
mának, és a nyomdai kivitelező**

kolozsvári Exit Kiadónak, illetve
Idea Plus nyomdának. Az esemé-
nyen elhangzott: Isten áldása le-
gyen minden ilyen jó munkán,
amely identitásunk és azt kifejező
értékeink milyenségéről szép bizo-
nyosságot tesz.

● **November 21-én zajlott Szé-
kelykeresztúron a IV. évnegyedi
lelkészi értekezlet**, amelynek té-
mája az unitárius istentisztelet és
szertartások liturgiája. Előadást
tartott dr. Koppándi Botond Péter
*Hittestvéreink liturgiai megújítási
kísérletei* címmel.

● **November 23-án rendezték
meg a gondnok-presbiteri talál-
kozót a marosvásárhelyi Bolyai
téri gyülekezetben.** A rendezvé-
nyen előadást tartott Gyerő Dávid
főjegyző *Lélek, lélek... én abból élek!*
– *lelkiek és anyagiak összefüggése
unitárius egyházközségi viszonylat-
ban* címmel, valamint Spielmann
Mihály nyugalmazott könyvtáros
és levéltáros *Erdélyi képek a két vi-
lágháború között* címmel.

Egyházköri hírek

● Kolozs-Tordai Egyházkör

November 3-án a kercesdi refor-
mátus templomban tartották az
Együtt Isten Völgyében találkozót. A
közösségi alkalommal egybekötött
istentiszteleten Farkas Izolda kö-
vendi lelkész mondott imát, Tóké-
s Ferenc alsófelsőszentmihályi re-
formátus lelkész prédikált. A Ba-
lázs Ferenc Népfőiskola meghí-
vottja Berecky Zoltán volt, aki *Ős-
képek, mennyezetkazetták olvasása*
címmel tartott előadást.

*Dr. Ferenczi Enikő november 15-
én a torockói Duna-házban a Lélek-
műhely soros előadásán a családi
és társadalmi szerepek közötti
harmonia megteremtéséről be-
szélt.*

*November 16-án Kövend első írá-
sos említésének 800. évfordulója
alkalmából hálaadó ünnepekre
került sor. A település elmúlt év-
századairól, történetéről előadást
tartott dr. Keszeg Vilmos (Aranyos-
vidék és Kövend néprajzi felfedezé-
se), dr. Kovács Sándor (Unitárius
reformáció Aranyosszéken) és dr.*

Hunyadi Attila (*Kövendi közösség-
fejlesztő személyiségek és vállalko-
zások 1918–1948*). Az egyházköz-
ség telkén kialakított gyümölcsös,
a Tündéerkert avatásával zárult az
ünnepegy.

*November 24-én a kolozsvár-
belvárosi unitárius egyházközség
Péterfi Dénes termében megnyitot-
ták Czire Alpár fotóművész Sorsnak
konca és kölönce című kiállítását.*

● Marosi Egyházkör

*November 9-én a Marosvásárhely-
Kövesdombi Unitárius Egyházköz-
ség tagjai autóbuzsós kiránduláson
vettek részt Déva, Gyulafehérvár,
Vajdahunyad útvonalon, amelyet
a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.
támogatott.*

*A marosvásárhely-kövesdombi
unitárius templomban november
10-én az istentiszteleten Dávid Fe-
renc egyházalapító püspökre emlé-
keztek. A hívek a templomba be-
menet virágot helyeztek el a
templom belső udvarán tavaly fel-
szentelt Dávid Ferenc-mellszobor
előtt. Istentisztelet után a templom
Bözödi György termében megnyílt
a Muravidék Baráti Kör Kulturális
Egyesület *Vándorlások* című fest-
ménykiállítása. Megnyitóbeszédet
mondott Doszlop Lídia művészet-
történész. Közreműködött Nagy-
Imecs Zsuzsanna festőművész. A
vallásórás gyermekek és ifjak kö-
zös Dávid Ferenc-ünnepegyére no-
vember 17-én, vasárnap került sor.*

● Székelykeresztúri Egyházkör

*Október 27-én hálaadó istentiszte-
letre került sor a szentábrahámi
unitárius templomban. Korszerű el-
járásokkal sikerült megállítani a
torony dőlését, négyévnnyi munká-
lat nyomán kívül-belül megújult a
műemlék templom. Gyerő Dávid
főjegyző prédikált, köszöntőt mon-
dott Berei István helyi lelkész és
Fodor Tamás, Magyarország Csík-
szeredai Főkonzulátusának kon-
zultja. A templom a román vallás-
ügyi államtitkárság, Magyaror-
szág kormánya, a Magyar Unitári-
us Egyház és Hargita Megye Taná-
csa anyagi támogatásával, a kebli-
tanács és a gyülekezet munkája
révén újult meg.*

LÉLEKKENYÉR

Déva az időben

MOLNÁR
IMOLA

Gyermekkoromban Déva várát mindig is borzasztóan szörnyű helynek képzeltem el. Egy végtelenül magas, felhőkbe burkolózott hegy ormán láttam magam előtt egy várat, amelyben a hideg kőfalak közt csupán egy-két ór nehéz léptei török meg a kökényszemű éjszaka árnyakat röptető csendjét, s amikor a felsőrákosi szeretetotthonban próbáltuk a Dávid Ferenc emlékére tartandó műsort, és a kántor bácsival (Isten nyugtassa) énekeltük, hogy: „a légben ólmos köd szítál, s a várban mély a csend”, én úgy hittem, hogy ott, a várban a belélegezni is nehéz, párás levegő súlya alatt a megbocsáthatatlan bűneikért bezárt emberek életfogytig rájuk zárt vasláncokat csörgetik, s várják a kilátástalan holnapot egy újabb strigulát húzva cellájuk falára. De várjunk... Mit keres köztük Dávid Ferenc? – kérdeztem, vagy inkább csak gondoltam.

Aztán eltelt néhány év, és életemben először a Székelykeresztúri Unitárius Gimnázium kilencedik osztályos diákjaként zarándokoltam el a dévai várba, ami kicsit más volt, mint régen gondoltam. Nem volt olyan félelmetes. Sehol egy, a képzeletemből megelevenedő zord képű őr, sehol egy rab, csak mosolygó emberek, szép beszédek, napsütés. Mennyit is változott a világ... gondoltam magamban. Milyen másabb minden most... Aztán mielőtt hazaindultunk, bementünk egy-egy szál gyertyával az emlékcellába. Megálltunk a cella fala mellé húzódva egy perce, majd, amikor visszaértünk az iskola bentlakásába, levélben írtam meg szüleimnek élményeimet.

Azóta minden évben eljárók a zarándoklatra, minden évben kicsit ugyanazok, kicsit más érzések és gondolatok születnek meg bennem, de egy érzést nem tudok feledni, és minden évben újra és újra előtör bennem: a fal hidegsége, amely megcsípte hátamat és tenyeremet, amikor nekidőltem a cella falának a legelső zarándoklatom alkalmával. Én egyetlenegyszer éreztem ezt a hideget egész életemben. Dávid Ferenc tagjaiba azonban minden nap és éjjel belemart bezártsága idején. Hogy lehet ezt kibírni? Mi több, hogy lehet ezt választani? Kijelenteni, hogy legyen, aminek lennie kell, én, amit mondtam, azt fenntartom, mert igaznak érzem, ismerem, s inkább vessenek meg, üldözzenek, gyalázzanak, hazudjanak rólam, de jobb nekem tudni, ismerni, hinni, szeretni és hirdetni az egy Istent, mint visszavonni, elferdíteni, magyarázni, meghazudtolni saját lelkemet, azt állítani, hogy nem azt hallom a jó Isten szavából, amit hallok – akkor inkább a vád és meghurcolás... jobb ez nekem, sőt boldogság...

Mai emberként, mai értelemmel és érzelmekkel meg tudjuk érteni az ő döntését, érzéseit, választását, küzdelmét? Már-már emberfeletti, legendás alakként gondolunk rá, aki olyannyira bátor és elszánt, hogy kivételes nagyszerűsége miatt túl idegen, és valahol ott ragad a távoli történelemben, harca, igaza, szándéka már túl messzi. A lánglelkű prédikátor szavai ma már sorokba rendezett és gyakorolt hitelvek, célja a kátéban megfogalmazva közismert, élettörténete dátumok szerint megtalálható az online adattárban, s a mártír alakja legendásra nőtt a hit útját kitaposó

„*Boldogok vagytok, ha énmiattam gyaláznak és üldöznek titeket, és mindenféle rosszat hazudnak rólatok.*” (Mt 5,11)

léptek nyomán. De az oszthatatlan Istent meghalló ember, ez ember boldogsága érezhető még?

Minket ma nem üldöznek úgy, mint őt és kortársait. Nem párbajozunk bibliai passzusokkal, hitünkért számon nem kérnek (vagyis csak néhányszor), büntetés hitünkért s fennköltén hirdetett meggyőződésünkért nem ér utol, vallásunkat, egyházunkat örököltük, nem vagyunk legendás alakok (illetve csak néhányan közülünk, azok is inkább szójáték szintjén), és nem nagyon választjuk a megaláztatást, gyalázást, üldözést, mert ma már más világ van... sokat változott.

De azért ha a hitet megalapozó vagy megújító mártírság nem is a mi életünk része, egy mélyen emberi érzést, hiszem, hogy épp úgy ismerünk, mint Dávid Ferencünk. Amikor az ember megsejti az Örökévaló jelenlétét, s hallani véli hozzánk intézett üzenetét, és természetének töredéknyi árnyalatát felismerteti velünk az emberi lét egy adott pillanata, helyzete, amely az egész világon akkor, abban a pillanatban egyes egyedül nekünk és hozzánk szól, akkor az ember nem csupán érzi, hogy esendőségében is az isteni kéz őrzi, de meggyőződéssel kell szólnia erről az Istennel egybeolvadó pillanatról. Szólnia kell, mert olyan kevésszer szól az ember erről. Panaszodik és káromol és kérdez, de oly ritkán... oly ritkán szól az egyről, az igazról, a tisztáról, méltóról és szépről. A szabadról, a megértőről, az Atyaistenről és az istengyermekről. S az ezekről szóló hangért, hát, legyen... gyalázzanak... de felismerni az istenarcot, s erről nem

hallgatni mégis nagyobb boldogság, mint nem vállalni csak azért, mert a földhözragadt ember füle más-hoz szokott, s földi karnagyok mást vezényelnek.

Az igaz, hiteles, amit az ember teljes és megkérdőjelezhetetlen meggyőződéssel vall, s mindannyiunk közös érzése az, amikor ebben a pillanatban zajló életünk igazolja a mindörökkön élő Isten jelenvalóságát, s a lelkünk szabadon szárnyaló végtelenségét.

Az idén Déva várában állva újra átfutott rajtam a régi cellahideg. Mára sok minden lehámlott a legendáról, s maradt a szalmaágyán reszkető, megtört ember sóhaja a nyirkos őszi éjszakában... Félt? Lehet... Megbánt-e bármit is? Nem hiszem... De azt hiszem, hogy ha megállítva is, bezárva is, vádakkal sújtottan is, boldog volt, mert amíg szólhatott, hangját városfalak s emberi szívek visszhangozták, s lánglelke végigszállt Erdély, a világ e tengerszeme fölött, hirdetve s mutatva a lélek és lelkiismeret szabadságát, hirdette,

hogy az ember egyszerű emberi létében is lehet Istennek jó gyermeke, s az Ő valaha élt legjobb gyermeke, a názáreti mester ember volt, s épp ezért oly közeli hozzánk, és az Örökkévaló egy és oszthatatlan és igaz...

Az élő lélek szárnyalását pedig nem lehet elhallgattatni, nem lehet bezárni, még ha meg is próbálták már sokszor, mert az úgy is elér az Istenhez s az emberi szívhez... Boldogság ezt tudni, s egyszerű hétköznapi életünkkel erről tanúskodni...

Nem baj, ha megpróbálnak bántani... a szabad lélek a szeretetre szabad, s nem a gyűlöletre. A felismerés szabadít fel és tesz boldoggá, s képzeletemben ma Dávid Ferenc utolsó lehelete, amellyel itt hagyta egy nehézségében, meg nem értettségében, s tán fájdalomában is áldott élet után a világot, hallhatatlanul és halhatatlanul is a jézusi szavakat küldte mindannyiunk felé: „Boldogok vagytok, ha énmiattam gyaláznak és üldöznek titeket...”

Mit vigyen el az angyal?

JAKABHÁZI BÉLA BOTOND

• Karácsony a legszebb emberi vágyak kifejezője, a ha-zaérkezés élménye, a testet öltött és testet öltő isteni szeretet ünnepe. Jézus születésnapja, a családok öröme. Karácsonyfa-díszítés, ajándékozás, áhítatos éneklés, színes üdvözlőlapok, töltött káposzta és gyertya illata stb. Legalábbis elménk reklámfelületén így fest az ünnep. Erről győzzük meg magunkat, félretéve a megfáradtak cinizmusát és tompaságát. Aztán a reklámfelület alatti „apróbetűs rész” is bátorkodik megszólalni: az ünnep fárasztó, sokszor mélységes csalódással jár, a szeretet ünnepének van egy mélyen sötét oldala is: pl. a máskor szétszórtan élő, de most együtt ünneplő család harmóniája az első politikai utalásnál veszélybe kerül. Az elképzelt és vágyott rokonok és önmagunk helyett a hús-vér valósággal állunk szemben. Ilyenkor kézenfekvő feszültségünket a karácsonyból élő iparra fogni, a társadalom fogyasztói kultúrájában megtalálni a tökéletes bűnbakot. S ha már elég panaszt hallottunk és mondtunk arról, hogy „ez a rohanó világ” nem érti vagy nem akarja érteni karácsony tiszta egyszerűségét, jobb híján magunkat visszük kínpadra, s belül keressük a hibát: megfásultunk, belefáradtunk, „eltelt az idő”, „bezzeg...” s így tovább.

Voltak évek, amikor a karácsony körüli apró vagy nagy jelentőségű egyéni és családi drámáink megkeserítették az ünnepet. És ezért fájó emlék, sajgó seb a hajdani heves viták, sértődések és sértések, az elvárásaink és a valóság közötti különbség. Ezek az emlékek mint kísértő szellemek mintha visszajárnának, s

mintha ördögi gonosszággal kitapogatnák a legfájóbb sebeinket azért, hogy ismét eleven húsba vágjanak. Viszont betlehemi vezércsillagként fénylenek bennünk azok a szent alkalmak is, amikor az ünnep gyógyított és reményt adott. Amikor minden elvárásunkat fölülmulta a megtapasztalt szeretet és bizalom otthoni légköre, amikor a templomban ténylegesen „földre szállt az ég”, amikor bennünk öltött testet az istenség, gondviselésével, gyöngéd szeretetével, le-hengerlő hatalmával.

Titok, hogy a mostani ünnep mit hoz. Jó tudni, hogy döntő fontosságú az, ahogyan készülünk az ünnepre. Fontos, hogy milyen lelkülettel vásárolunk, nem mindegy, hogy miként szervezzük meg szeretteink köszöntését, hogy kikkel és melyik templomba megyünk. Hogy mire szánunk időt, és miről mondunk le az ünnep alatt és után. Vagyis hogy miképpen maradunk egyensúlyban.

Gyermekkorunkban mintha az egyensúly megtalálása és megtartása könnyebben sikerült volna, s bár furcsán hangzik, gyermekfejjel sem volt gyermekjáték egészségesebben felnőni. Örömeink és fájdalmaink szimbolikus alakokat öltve megjelentek rajzainkban, szerepjátékainkban, álmainkban. Utólag, felnőttként megdöbbenünk, amikor felismerjük, hogy a gyermekkorunk kedvenc meséi, rajzfilmjei egy-egy alakja vagy motívuma nem csupán tetszett nekünk, hanem beszélt is hozzánk – mert általa értettük meg a saját helyünket a családban, közösségben, a hatalmas felnőtt világában. S bár akkor még nem tudtuk megfogal-

mazni, tetten érni a felnőttek feszültségének, levertségének, könnyeinek az okát, zsenge és érzékeny szívünk észlelte azt, amikor hazudnak nekünk, amikor „nem talált a kép a hanggal”: a szavak értelme világos volt, de a szívünk és testünk érzékeny antennaként nem engedte magát félrevezetni. Felnőttként bonyolultabb, de végső soron működik a belső iránytű. S karácsonykor nagy szükségünk van erre a tévedhetetlen útmutatóra. Önmagában nem ez a siker kulcsa, erre a karácsonyi történetből ismert legendás keleti bölcsék esete figyelmeztet. A szemük előtt feltűnő útmutató csillag vezeti őket a csecsemő felé. A történet, a lelki életre vonatkoztatva, metaforája az olthatatlan, tiszta, belső vágyakozásnak az egyszerűen, kezelhetően, közvetlenül megtapasztalható, emberi életben és élethelyzetekben testet öltő istenség iránt. Az elme ritkán, de a szív gyakran „tudja”, hogy mire vágyik a lélek. A „bölcsék” is tudják, mégis eltévednek. Mert nem elég az útmutatót a szemünk előtt látni, hiába ragyog nekünk is a csillag, ha a belső iránytűt megzavarja valami.

Régebben a hagyományos iránytűket aránylag könnyen félre lehetett vezetni, pl. egy mágnes segítségével. Játékból vagy éppen élet-halál helyzetekben (tengeri csatáknál) ezt sokszor megtették. A lelki életünk betlehemi csillagát el lehet homályosítani, a belső lelki iránytűnket egy oda nem illő mágnessel félre lehet vezetni. Sőt, némely mágnes annyira a belső lelki életünk törzsvendége, hogy ha akarnánk is, nehezen tudnánk kitessékelní egy távolabbi helyre a legbensőbb szentélyünktől, a belső iránytűnktől. Ha mégis rászánnánk magunk erre a jelképes ördögűzésre, megtalálnánk a helyes irányt. Elméletileg egyszerű, gyakorlatilag kinkeserves. Vajon el tudnánk viselni annak keserűségét, hogy az életünk iránya nem az volt, mint amit eddig hittünk róla? Vagy hogy pont abba az irányba haladunk, amelyet el akartunk kerülni? És vajon el tudjuk-e viselni a felis-

merés súlyosságát, hogy azt, amit kudarcnak és zsákutcának neveztünk életünkben, végső soron egy értelmetlen módon irányt mutató betlehemi csillag, isteni gondviselés jóvoltából személyünkre szabott kereszt? Nem tudhatom, hogy ez így van-e a te életedben, lehet hogy igen, lehet hogy nem. Viszont azt sejttem, hogy mindannyiunknak az ünnepkor és utána még inkább, szüksége van arra, hogy hamisítatlan iránytűvel éljünk. Hogy leleplezzük azokat a jelképes mágneseket, lelki életünk ártó szándékú törzsvendégeit, amelyek meghamisítják, téves irány mutatóként kényszerítik belső iránytűnket: az irigységet, gyávaságot, gőgöt, gyűlöletet, közömbösséget stb.

Tegyük fel, hogy az idén karácsonykor az ellenkezőjét tesszük annak, amit gyermekkorunkban tettünk: az angyalhoz írott levélben (amelyet ha most nem akarunk megírni, megfogalmazhatjuk imaként) nem azt kérjük, hogy mit hozzon, hanem konkrétan megneveznénk azt, hogy mit vigyen el – ha nem végleg, legalább újévig az angyal. Vajon egy rövid hétig hogyan lélegeznénk, hogyan éreznénk, szólnánk egymáshoz, vélekednénk a világ dolgairól, ha arra kérnénk az Istent, ne engedje meg nekünk azt, hogy bánthassunk másokat? Ha egy rövid hétig az angyal megfosztana attól a képességtől, hogy csípős megjegyzéseket tegyünk? Ha legalább egy hétig képtelenek volnánk türelmetlenkedni, ha elveszítenénk a reménytelenségre és kicsinyhitűsége való hajlamunkat. S ha csupán csak egy percig hinnénk, hogy Isten képes megfosztani – legalább egy rövid, behatárolt ideig – a belső szentélyünket eltorzító „mágnesektől”? Mit kell elvinnie az angyalnak ahhoz, hogy tiszta szívvel élhessünk?

Kisgyermekként, amikor a karácsonyi levelemben nem kisebb dolgokat kértem, mint valódi repülőt, űrhajót vagy rakétát, a felnőttek kérdései (amelyek, most már tudom, teljesíthetetlen kéréseim megghiúsulásának kudarcát voltak hivatottak enyhíteni) arra vezettek, hogy kéréseimben árnyaltabban fogalmazzak. Az angyalnak írott és rajzolt leveleim attól kezdve egy mondattal egészültek ki: minden kért, vágyott tárgy alá odaírtam magyarázatként, hogy „csak, ha lehet...” vagy „csak, ha van...” Repülő, űrhajót, rakétát nem lehetett. Most sem lehet. De abban biztos vagyok, hogy ha nagyon akarom, ha kitartóan vágyom rá, az angyal egy időre képtelenné tud tenni a bántásra, az irigységre, a romboló haragra, a gyávaságra és a hazugságra. És nem kételkedem, hogy teljesíti a kérésem. Nem kételkedem, hogy képes rá. És bár nem kevesebbet kérek, mint karácsonyi csodát, tudom, hogy lehetséges neki az emberi szívet megtisztítani. Hiszen láttuk már, s párszor már tapasztaltuk is életünk során. Csak engedjük meg neki, hogy „kiraboljon”, hogy elvigye a ügyesen álcázott „mágneseket”, hogy ne hagyjon semmit se bennünk, ami nem ő. Ezt kérem az Isten angyalától. Mert lehet.

Püspöki körlevél 1919 karácsonyán

• Kedves Atyámfiáim! Szeretett híveim!

„Dicsőség a magosságos menyekben az Istennek, a földön békesség és az emberekhez jó akarat.” Lukács evangélista szerint (2,14) e szavakkal üdvözölték Jézus születése éjjelén az angyalal megjelent

mennyei seregeknek sokaságuk a betlehemi pásztorokat. E szavakkal köszöntelek én is titeket, szeretett híveim, a közelgő karácsony ünnepének alkalmából, melyet Jézus születése emlékére ünnepel meg az egész kereszténység, és amely alapja minden más ünnepünknek; mert karácsony nélkül nem lenne sem húsvétünk, sem pünköstünk. Mint a hogy az Á-ból indulnak a betűk, melyeknek 25-30-ából áll az egész világ tudománya, akként folynak a karácsonyi napokból valamennyi tiszteletben tartott napjaink, ebből folynak ki, mint egy szent forrásból a keresztény vallás követőinek minden szertartásai. És így a Jézus születését úgy tekinthetjük, mint egy vég nélküli láncszorlatnak, a szeretet ama boldogító láncának kezdetét, mely az emberiséget Istennel köti össze. Az ő evangéliuma többet tett ez egyetemes felvilágosulás diadalára nézve, mint a régi bölcsék összes fáradozásai.

De vajon megvalósult-e teljesen az angyalok seregének dicshimnusz, mely már közel 2000 éve hangzott el ajkaikon? Alig hiszem, hogy ezt valaki állítani merné, még kevésbé tudná bizonyítani. Ami az *Isten dicsőítését* illeti, e tekintetben kétségen kívül haladást, nagy haladást tett az emberiség, amennyiben sok babona, téves felfogás, üres képzelődés eloszlott a vallás dolgában, amelyek különösen a középkorban nagyon is uralkodtak és szomorú emlékeket hagytak hátra. Vannak ugyan ma is, akik a csudákban, Istennek a dolgok intézésében, a világ kormányzásában természetfeletti módon beavatkozásában hisznek, de ezeknek száma napról napra apad. Ma az Isten ismeretében és tiszteletében messze felette állunk a múlt századoknak. Tisztultabbak nézeteink a vallásban. Tudjuk, hogy Istent nem lehet képekben és szobrokban kiábrázolni, hogy *ő lélek, és akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják* (Ján 4,24). Ehhez képest nem a szertartásokra fektetjük a fősúlyt, hanem a tanításra, s nem azért imádkozunk, hogy az az Isten akaratát megváltoztatni reméljük, hanem hogy benne levő bizodalunkat s az ő akaratán való megnyugvásunkat nyilvánítsuk, mint az Úr Jézus is tevő, midőn nemsokára bekövetkezett keresztre feszítését előre látva, így imádkozott: „*Én Atyám, ha lehetséges, múltjék el e pohár éntőlem, mindazáltal ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te*” (Máté

26,39). Ha ezekhez még hozzávesszük azt, hogy a felekezetek közötti ellenszenv (néha a gyűlölettség, az üldözésig fokozva, melynek szintén szomorú emlékei vannak feljegyezve az egyháztörténelem lapjain), jóformán megszűnt, s azt egymás hitének tiszteletben tartása, a kölcsönös szeretet váltotta fel és a lelkiismeret szabadsága, mely szerint mindenki azt a választ követheti, amely neki inkább tetszik: azt hiszem, méltán mondhatom, hogy az Isten dicsőítésében nagy haladást tett az emberiség. De még mind távol állunk attól, hogy az tökéletes lenne. Ez csak akkor lesz, amikor mindenki elmondhatja: „*Én Uram: Istenem! én téged soha meg nem bántottalak, parancsaidat mindig teljesítettem*”.

De hogy állunk a karácsonyi dicshimnusz második tételével: békesség a földön!? Erről jobb lenne nem is szólanom; mert e tekintetben talán még rosszabbul állunk a kereszténységet megelőzőt vad, míveletlenebb népeknél is. Mikor volt csak huzamosabb ideig tartó béke a földön? Nincs-e vérnyomokkal jelölve Krisztus születése óta is minden század? És amíg a múltban a háborúk, mondhatni csak hősi mérközések voltak, addig az újabb korban a technika segítségével szinte emberirtássá váltak. Gyakran hangoztatjuk ugyan az örök békét, de talán soha sem állottunk attól távolabb, mint most. Én azonban erről sem tudok és nem is akarok lemondani; mert végre is lehetetlen, hogy még azok is, akikben a legnagyobb a háborús szellem, hogy ne mondjam düh, látva annak elfajulását, meg ne utálják, el ne ítélik. Ehhez képest hiszem, hogy eljő, mert el kell jönnie az időnek, midőn a népek és nemzetek nem egymás jogának és szabadságának elnyomására és letiprására, nem egymás öldöklésére, hanem egymás ölelésére fogják használni karjaikat; midőn a műveltség legyőz minden haragot, irigységet, gyűlölséget és bosszúállási vágyat az emberek szívében s belátják a karácsonyi dicshimnusz utolsó tételének nagy jelentőségét és fontosságát: „*jó akarat az emberekhez*”.

Igen! Jó akarat az emberekhez vagy mondjuk, a szeretet az, amin az egész karácsonyi dicshimnusz megfordul, ami annak lényege. A szeretet az, mi által Istent leginkább dicsőíthetjük, s amiben az Isten is leginkább gyönyörködik. A szeretet által teremthetjük meg és biztosíthatjuk a békét is a földön. Mert ugye bizony, hogy akiket szeretünk, azokkal nem veszekedünk, nem perlekedünk, nem kívánjuk kárukat, még kevésbé okozunk mi magunk nekik károkat, sőt inkább segítségükre sietünk, amiben lehet; ha megbántottak is, nem a megtorlásra gondolunk; szóval, mint az írás is mondja: „*A parancsolatnak vége a tiszta szívből, jó lelkiismeretből és igaz hitből való szeretés*” (1Tim 1,3). Sajnos, hogy ezzel sem nagyon dicseked-

hetünk, a mai társadalomban több rossz akarattal találkozunk, de legalább elismerjük, hogy a szeretetnél nincs nemesebb érzése az embernek, hogy ez a *tökéletességnek kötele* (Kol 3,14). Ti azért, szeretett híveim, öltözzétek fel a szeretetet. Legyen ez minden más érzés felett uralkodó a ti kebletekben. Mint Vesta lángja égjen az kiolthatatlanul szívetekben. Szolgáljon a karácsony ünnepe is a szeretet lángjának boldogabbá tételére tibennetek s családaitok minden tagjának kebelében. Ennél jobban, Isten előtt tetszetősebben s magatokra nézve áldásteljesebben, boldogítóbban meg nem szentelhetitek.

Ezek után tekintettel arra, hogy Közlönyünk jelen száma januáriusi száma is lesz, egyszersmind boldog új évet kívánok mindnyájatoknak. Ha Isten megsegít, talán alkalmam lesz a következő számban újévi gondolatokkal is foglalkozni, s veletek azokat is közölhetem.

Kolozsvár, 1919. december hó

FERENCZ JÓZSEF
unitárius püspök

(*Unitárius Közlöny*, 1919. december, 4–5. sz.)

LELKIGONDOZÓI SZEMMEL

Sokarcú szeretet

FERENCZI ENIKŐ

• A legtöbb emberi szenvedés abból adódik, hogy valakit nem szerettek vagy rosszul szerettek. Ha mindent gyerekkorban értük, nagyobb a seb, hisz akkor még törékeny a személyiség. Felnőttkorunkban is megszenvedjük a szeretet hiányát, de a bennünk levő gyermek sérülései mélyebbek tudnak lenni. Mindenkinek szüksége van a szeretetre, még akkor is, ha nem képes ennek kifejezésére vagy képtelen szeretni.

A gyermeki én sértettsége az egész életre kihathat. Van, aki így éli meg sérülését: „Nem szeretett az apám. Soha nem mondta, és nem érezte. Ha a téma előjött, azt mondta, hogy az érzelmek a gyenge emberek világa. Most, hogy elvesztettem, még nehezebb. Már meg sem tudjuk beszélni.” Szeretteinkkel való kapcsolatunk nem szűnik meg, ha elveszítjük őket. És a hiány mindig hiány marad. Mint ahogy a jó elkísér életünkön át. De az is kétségbeejtő, ha egy gyerek így vall: „Akkor szeretnek igazán, ha jó jegyet viszek haza, és nyerek a versenyen”. Hol van itt a feltétel nélküli szeretet, az az alap, amire minden bizalom majd épülni fog? Vagy amikor a felnőtt ifjú 35 évesen is anyjával él, aki annyira szereti, hogy mindentől megóvta gyermekét úgy, hogy alig engedte emberek közé. Csoda, ha elmagányosodik?

S milyen torz arcokat tud ölteni a szeretet a párkapcsolatban! Amikor az egyik fél a másikat így zsarolja: „annyira szeretlek, hogy soha ne hagyj magamra”, vagy „ne menj másokkal, mert nélküled nem létezem”. Vagy külön lenne a mindent számon kérő szeretet: „hol voltál? kivel? mit csináltál?” És a könyvelő szeretet? A sort folytathatnánk.

A szeretet ezerarcú. Jól szeretni nem egyszerű!

De hogyan is kellene szeretni? „Az emberek azt hiszik, hogy szeretni egyszerű, csak a megfelelő tárgyat

nehéz megtalálni a szeretetünkhöz vagy a szeretettétünkhöz... Azt azonban jóformán senki sem hiszi, hogy szeretni meg kellene tanulnia.” (Erich Fromm)

Szeretni művészet. És mint minden művészet eljáratításában, van elméleti és gyakorlati része. Ráadásul szükséges egy harmadik tényező is: a szenvedélyes akarás.

A szeretet képessége a jellem fejlettségétől függ. Bizonyos szintre kell jutni a személyiség fejlettségében, s ez a szint nem diplomáktól függ!

Négy alapelemet mindenképp el kell különítenünk mint a szeretet összetevőit: törődés, felelősség, tiszteltetés és ismeret.

Akiket szeretünk, törődünk velük. Ilyen az anyai vagy az apai szeretet. De törődünk azokkal is, akik fontosak nekünk, s biztosítjuk szeretetünkről. Felelősek vagyunk azokért, akiket szeretünk. Tiszteljük azokat, akiket szeretünk, s tisztelni azt jelenti, hogy felnézünk rájuk. Tiszteljük értékeiket. De tisztelem gyermekem személyiségét is (hagyom, hogy azzá váljon, akinek lennie kell). Tisztelem a társam (nemcsak érdemeiért, de azzal is, hogy nem akarom az én elképzelésemre átformálni). Csak azt tudjuk tisztelni, akit ismerünk. Valakit ismerni azt jelenti, hogy nem állunk meg a felszínen, hanem figyelünk a lényegre, mélységében ismerjük meg a másikat.

Ha sokat gyakorolunk valamit (akár a szeretést is), az elméleti tudás és a gyakorlati tapasztalat végül egybeolvad az intuícióban, ami lényege minden művészet birtoklásának. A már említett harmadik tényező pedig a szenvedélyes akarás. Valóban akarjuk? Ezt kell eldöntenünk. Aki megtanul valóban szeretni, nemcsak szeret, de olyan magasságokba jut, amik a teljességet jelentik.

Dr. Rezi Elek hatvanötödik születésnapjára

„...gyümölcsöikről ismeritek meg őket”

KÁLLAY DEZSŐ

• A Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet (KPTI) Kutatóközpontjának most megjelent kötetét a hatvanötödik életévét betöltött dr. Rezi Elek teológiai tanárnak ajánljuk. Ezzel fejezzük ki elismerésünket, nagybecsülésünket és köszönetünket azért a munkáért, amelyet az Anyaszentegyház szőlőskertjében végzett több mint négy évtizeden át. Munkássága egész ideje alatt az a belső igény vezérelte, hogy szolgáló életében teljes összhangban legyen a jóságos Istenbe vetett hit és az Isten jóságán tájékozódó cselekvés. A gondviselő Isten kegyessége folytán bőven akadt olyan munkaterület, amelyre nézve újra és újra végiggondolhatta és a sajátos helyzetből fakadó gyakorlati lépések megtételével kifejezésre juttathatta, hogy ő maga hogyan is látja és éli meg a keresztény hit és élet oszthatatlan egységét. Nyolcvényi lekipásztori munkáját harminchárom év teológiai tanári szolgálat követte, amely idő alatt tevékeny részt vállalt az Erdélyi, mai nevén a Magyar Unitárius Egyház egyházépítő és népnevelő munkájából is, magas hivatali beosztást viselve és különböző egyházi testületek tagjaként. Szolgálatát mindenekelőtt a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben kifejtett oktatói-nevelői, tudományos és intézményszervezői tevékenységére tekintve méltatjuk, felillantva az igen gazdag életpálya egyegy jellegzetes vonását.

Rezi Elek professzor 1986 szeptemberében kezdte el *oktatói-nevelői* munkáját az erdélyi történelmi protestáns egyházak közös lelkészképző intézetében, az akkori Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézet unitárius rendszeres teológiai tanszékén. Hittant és erkölcsant oktatót és oktat, felelősségteljes hívő életre buzdítva és nevelve hallgatóit. Tőle azt tanulhatták meg, hogy a keresztény ember felelőssége „nemcsak önmagáig, hanem Istenig terjed,” hogy „a vallásosságot élni kell az erkölcs követelményeinek szellemében,” mivel a vallásosság nem köntös, amelyet ma felöltünk és holnap levetünk. Olyan életközeli erkölcsre van szükség – hangoztatta –, amelyen átragyog az isteni szeretet. Ezért a szeretet etikai elvét semmilyen vonatkozásban nem lehet mellőzni, megkerülni vagy kibeszélni. „Vallásosságunkat erkölcsös életvitellel és erkölcsi életünket vallásosságunkkal igazoljuk”, ennél fogva a morális érvelés legmeggyőzőbb támasza a cselekvő példamutatás. Azt keressük, „hogy mit és hogyan kell cselekedni, és nem azt, hogy mit és hogyan nem szabad cselekednünk”. Munkaprogramját az apostol szavaival foglalta össze: „mindent vizsgáljatok meg: a jót tartsátok meg!” (1Tessz 5,21) Vallotta és vallja, hogy mérlegelés közben „csak

az evangélium mércéje lehet irányadó”. Éppen ezért hallgatói lelkére kötötte: bármit is érjenek el az életben Isten szolgálóként, Istent dicsérik érte, maguk fölül pedig így szóljanak: „Haszontalan szolgálunk, azt tettük, ami kötelességünk volt” (Lk 17,10). Rezi Elek professzor oktatói-nevelői szolgálatában szerencsésen ötvöződik a rendszerszerű és összetett etikaoktatásra törekvő tudományos igényesség és a népnevelés területén is kiválóan alkalmazható világos és szemléletes érvelés, az elmélyült teológiai gondolkodás és az életszerű erkölcsi nevelés. Tőle tartást, eltökéltséget, céltudatosságot, önfegyelmet tanulhatunk és tanulhatnak hallgatói.

Tudományos tevékenységének mutatói mindenekelőtt a folyamatosan és szép számban megjelentetett publikációi. Tíz könyvet írt, ebből nyolc szigorúan tudományos-szakmai jellegű, kettő tanulmánykötet, hat monográfia vagy egyetemi tankönyv, főként az unitárius hittan és erkölcs tan tárgyköréből. Csaknem félszáz szaktanulmánya közül fél tucatnál is több jelent meg angol nyelven nyugati emlékkötetekben, tematikus tanulmány- és konferenciakötetekben. Magyar nyelvterületen leginkább a *Keresztény Magvető*-ben és a *Studiában*, a KPTI tudományos szakfolyóiratában publikált, de ismert és elismert a teljes magyar nyelvterületen. Kolozsvári teológiai tanulmányit követően a manchesteri Unitarian College ösztöndíjasaként mélyítette el tudását, majd doktori oklevelet szerzett a Kolozsvári Protestáns Teológián. Oktatói-nevelői munkáját asszisztensként kezdte el, innen jutott el a legmagasabb egyetemi oktatói fokozatra és vált intézetünk professzorává. A Debreceni Református Hittudományi Egyetemen habilitált, majd ugyanott társtémavezetői megbízást kapott az egyetem doktori iskolájában. Azóta rendszeresen vesz részt tudományos szakkbíráló bizottságokban doktori szigorlatok alkalmával.

Fontosnak tartotta, hogy tudománynépszerűsítő írásaival szolgálja egyháza és a vallási-erkölcsi kérdések iránt nyitott erdélyi magyarság széles olvasóköreit. Gondosan ügyelt arra, hogy valós időben és hitbéli meggyőződésének hangot adva reflektáljon a mai kor politikai, gazdasági és társadalmi jelenségei kapcsán felvetődő hitelvi-erkölcsi kérdésekre. Olyan nyitottság jellemzi, amely tiszteletet tanúsít a másik érteke iránt, mindenekelőtt a beszélgetőtárs értékét, emberi méltóságát és szabadságát tartva szem előtt, és nem feltétlenül azt az értékítéletet, amelyet az illető képvisel. Megbecsüléssel fordul a hagyományoshoz, de nem érinthetetlen relikviaként fogadja, hanem al-

kotó módon építi be a mai valóságba. Visszautasítja az értékek összemosásának vagy kérdésessé tételének minden kísérletét. A feltörekvő, a minden újszerű iránt teljes nyitottságot követelő, de a hagyományosat lekicsinylő és türelmetlenül elutasító szabadelvű szemlélet mértékletességet, józanságot, mindennek és mindenkinek kijáró tiszteletet tanulhat tőle – alapjában véve azt, hogy emberként egyetlen instancia, a szerető Isten előtt tartozunk végső felelősséggel.

Intézményszervezői szolgálatában is fokozott felelősségtudat vezérelte. Munkásságával a gazdag múlt-ra visszatekintő erdélyi protestáns lelkészképzés ügyét kívánta szolgálni tehetsége és legjobb tudása szerint. A 2006-ban kezdődő és 2016-ig tartó rektori szolgálata olyan időszakra esett, amikor az intézményi akkreditációs folyamat megtorpanása miatt égetővé vált a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet jogi helyzetének tisztázása és stabilizálása. Ügyszeretetének és ügybuzgalmának köszönhetően képes volt megbirkózni minden rá háruló feladattal. Tudott lelkesedni és lelkesíteni. Az intézet életét és belső működési rendjét alaposan ismerő tapasztalt munkatársát és a fiatal, tehetséges, tette kész tanárkollégákat megnyerte az ügynek. Kellő időben, jó érzéssel fogta össze és terelte megfelelő irányba a rendelkezésre álló emberi erőforrást, hogy a benne rejlő jelentős intellektuális potenciál révén az erdélyi protestáns lelkészképzés ügye kimozduljon válságos helyzetéből. Csapatban gondolkodott és maga is csapatjátékosként teljesítette a rá háruló feladatot. Elkötelezett volt, következetes, kitartó, ha kellett, konok az intézeti akkreditáció véghezvitelének dolgában. Ezt tekintette rektori szolgálata legfőbb céljának és legbeszédesebb megvalósításának. Tapasztalatait a *Megújulás. Visszatekintés tíz éves rektori szolgálatomra a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben* c. kötetében foglalta össze. Ebben így vall: „A szolgálat végzése közben mindig velem volt a zsoltáríró figyelmeztető üzenete:

»Ha az Úr nem építi a házat, hiába fáradoznak az építők. Ha az Úr nem őrzi a várost, hiába óvják azt az örök.« Istennek adok hálát, hogy a gondviselő szeretetét rektori szolgálatom alatt megtapasztaltam.” A gondviselő Isten megáldotta fáradozását. Oktatói-nevelői, tudományos és intézményszervezői munkásságának elismeréseképpen 2018. május 4-én a *Magyar Erdemrend Tisztikeresztje* kitüntetésben részesült. Egykori diákja és jelenlegi tanártársa így méltatta őt laudációjában: „A Protestáns Teológiai Intézet történetében erre a tíz évre valószínűleg úgy fognak emlékezni, mint a *megújulás* esztendeire és leghosszabb rektori szolgálatra. Az, hogy 2018-ban az Erdélyi Református Egyházkerületnek, a Királyhágómelléki Református Egyházkerületnek, a Magyar Unitárius Egyháznak és a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyháznak államilag akkreditált, magyar oktatási anyanyelvű, önálló lelkészképző egyeteme van, Rezi Elek professzor fáradhatatlan munkájának (is) köszönhető. Az intézet jogi helyzetének rendezése és oktatási programjainak állami akkreditációja e tíz évre terjedő rektori szolgálat egyik legbeszédesebb eredménye.”

A kötet anyagának összegyűjtését Koppándi Bontond Péter, szerkesztését Adorjáni Zoltán teológiai tanárok végezték. Az itt közzétett írások felölelik a teológiai tudományok szakcsoportjainak minden területét. A szerzők a saját kutatási eredményeik közlésével fejezik ki tiszteletüket és elismerésüket a kiváló szakember és intézményszervező személye és munkássága iránt. Illesse köszönet mindazokat, akik értékes írásaikkal, tanácsaikkal, szakmai, technikai és egyéb támogatással hozzájárultak e kötet megjelenéséhez.

Tisztelettel és szeretettel ajánljuk tehát ezt az *Emlékkötetet* dr. Rezi Elek professzornak, és azt kérjük, hogy a szerető és gondviselő Isten áldja meg további életét szerettei, barátai és munkatársai közösségében. Isten éltesse sokáig!

XXII. Dávid Ferenc- emlékzarándoklat

A Magyar Unitárius Egyház és az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet november 9-én szervezte meg Déván a Dávid Ferenc-emlékzarándoklatot.

A vár alatti téren gyülekező mintegy nyolcszáz zarándokot Székely Kinga Réka hitéleti előadó-tanácsos köszöntötte, majd Jobbágy Mária Júlia kolozsvári segédlelkész imáját követően az egybegyűltek közösen indultak fel a várba. Alkalmi istentisztelet tartott id. Szombatfalvi József nyugalmazott lelkész-esperes, aki a Mt 7,21 és 1Pét 3,15 alapján prédikált, majd Szabó Csengele hódmezővásárhelyi lelkész Ézs 58,12 alapján mondott beszédet. Az énekvezéri szolgálatot Kiss

Erika, a Kolozsvár Belvárosi Unitárius Egyházközség kántora végezte. Az ünnepi istentiszteleten az unitárius teológusok és az ODFIE központi csapatának tagjai is közreműködtek műsorukkal. Az egyház főhatósága nevében Rácz Norbert Zsolt püspöki titkár köszöntötte a zarándokokat, majd felszólalt Pogocsán Ferdinánd Zoltán, Déva alpolgármestere és Koppándi Zoltán Attila, a dévai gyülekezet lelkésze.

A zarándokok fáklya- és gyertyagyújtással, virágok és koszorúk elhelyezésével tisztelegtek Dávid Ferenc egyházalapító emléke előtt, majd megtekintették a dévai egyházközségi teremben Wágner Péter építész-grafikus *Erdélyi szigetvilág. Utazások Dél-Erdélyben 2012–2014* c. kiállítását.

BÍRÓ SÁRA GYÖNGYVÉR

TUDDAD-E?

Cherchez la femme, vagy mégsem?

KOVÁCS SÁNDOR

• A Pákei Lajos tervezte kolozsvári unitárius kollégium impozáns termei közé tartozik a Dávid Ferenc nevét viselő díszterem. A múzsák és erények templomát ugyan átalakították az évtizedek során, s a díszterem galériáit is osztálytermekké változtatták, de aki átlépi a küszöbét, azt megérinti a *genius loci*, s a mennyezetről alácsüngő csillár gyér fénye mellett tekintete áhítattal pásztázza az első és második emeletet elválasztó márványutánzatú szalagon tizenöt egyházi férfiú művészi reliefsjét. Hogy miért pont tizenöt és miért mind férfiak, annak rövid története így következik:

1900. április 23-án Pákei Lajos műépítész az új kollégium építési bizottsága gyűlésén előterjesztette, hogy: az új épület homlokzatára nyolc darab szobor fölállítását tervezi, úgyszintén a díszterem belső párkányzatára tizenöt darab reliefet szándékszik elhelyeztetni. Célszerűnek látná – írja a jegyzőkönyv –, hogy ezen szobrok, illetve reliefek egyházunk nagyjait örökítsék meg. Az előterjesztés alapján felkérte a bizottságot, hogy a kérdést tárgyalják meg, és hozzanak elvi döntést a megörökítendő személyét illetően. Alapos és hosszas tárgyalás után a bizottság a következő határozatot hozta:

„[...] egyházunk története kiváló jelesekben igen gazdag, s hogy jeleseink anyagi és szellemi áldozataikkal többször mentették meg egyházunkat az idegen erőszak által előidézett végromlástól, megsemmisüléstől. Sőt iskoláink is ilyen áldozatokkal létesültek s létesülhet a mostani is. Másfelől pedig azt is elénk tárja egyházunk története, hogy kiváló emberei iránt mindig megőrizte a hálát, ápolta a kegyeletet s azt nemcsak az ifjú nemzedék lelkébe igyekezett beoltani, hanem az idegenek előtt is mint kiváló erősséget tüntette föl. Ez új építkezéssel pedig igen kedvező alkalom nyílik arra, hogy országos, sőt európai hírű kiváló elődjainknak, helyesebben a hálás kegyeletnek olyan emlékeket emeljünk, amelyek mindmegannyian hirdetni fogják az emberi erények legszebbjét s tiszteletet gerjesztenek egyházunk iránt.

Ezen indokok alapján tisztelettel hozzuk javaslatba, hogy az új épület homlokzatára hat jelesünk, név szerint:

János Zsigmond, Dávid Ferenc, Augusztinovich Pál, P. Horváth Ferenc, Szentábrahám Mihály és Brassai Sámuel szoboralakja helyeztessék el, továbbá a díszterem belsejében: Lázár István, Koncz János, Bölöni Farkas Sándor, Kriza János, Mikó Lőrinc, Aranyosrákosi Székely Sándor, Körmöczi János, Daniel Elek, Derzsi János, Kovácsi Antal, Ferencz József, Richmond Anna, Jakab Elek, Nagy Elek és Kovács Dénes mellképei. Végül Berde Mózsza nagy alapítónk ércszobra helyeztessék el a fölépcsőházba.”

A jegyzéket végigolvasva feltűnik, hogy a gyengébb nem is képviselőt kapott, legalábbis az első gyűlés Richmond Anna észak-amerikai alapítványtevő domborművének kiállítása mellett voksolt, hadd jegyezzük meg, nem érdemtelenül. A Providence-ben lakó Richmond Anna 1875-ben ötezer dollárt ajánlott föl a kollégium javára, s az évente küldött ötszáz dollár elég volt egy tanár fizetésére. 1883-ban Kovács János iskolaigazgató észak-amerikai útja során találkozott a család leszármazottjaival, akik édesanyjuk emlékére az alaptőkét tízezer dollárra emelték. Az alapítvány jövedelmét az egyház Boros György teológiai tanár fizetésére fordította, 1915 végén az alapítvány tőkéje több mint ötvenötezer korona volt, hogy aztán „az idegen erőszak által előidézett végromlás” az alaptőkét is, mint annyi mást, felszámolja...

De ne vágjunk az események elébe, mert a jámbor ülésezők 1900-ban még nem sejtették, hogy mit tartogat a történelem. Az építési bizottság 1900. május 29-én ismét összegyűlt, és a gyűlésen elhatározta, hogy:

„1. Az új kollégium homlokzatára a Magyar utca felől helyeztessen négy szobor úm. a János Zsigmond, Dávid Ferenc, Brassai Sámuel és Berde Mózes szobrai. A Berde utca felőli homlokzatra helyeztessék két szobor az Augusztinovich Pál és a Suki László szobra.

2. A díszterem belsejébe helyeztessék 15 dombormű; P. Horváth Ferenc, Szentábrahámi Mihály, Lázár István, Koncz János, Bölöni Farkas Sándor, Kriza János, Mikó Lőrinc, Aranyosrákosi Székely Sándor, Körmöczi János, Daniel Elek, Ferencz József, Jakab Elek, Nagy Elek, Paget János és Kelemen Benő jeleseinkről készítendő domborművek.”

Ha összevetjük a fent idézett két jegyzőkönyvet, könnyen megállapíthatjuk, hogy egyházunk jeleseinek sorában helycserés változás történt. A homlokzatra tervezett hat szobor helyett már csak négygel számolt a bizottság (János Zsigmond, Dávid Ferenc, Brassai Sámuel és Berde Mózes). Suki László neve az első jegyzőkönyvben nem szerepelt, de a második szerint szobrát az Augusztinovich-szoborral együtt a Berde utcai homlokzaton kívánták elhelyezni. A változtatások során a kolozsvári unitárius panteonból kiszorultak: Derzsi János és Kovács Dénes alapítványtevők, Kovácsi Antal tanár, helyüket Paget János orvos, író, utazó és Kelemen Benő, a modern mezőgazdálkodás erdélyi úttörője vették át. Szomorú, hogy Richmond Anna, az egyetlen nő lekerült a megörökítendőkhöz jegyzékéről.

Az építési bizottság ezen második elképzelése sem bizonyult azonban hosszú életűnek, az anyagi nehézségek miatt a homlokzaton elhelyezendő szobrok elkészítéséről le kellett mondani, Boros György szavait idézve: „a classikus díszítések sorsa a mai kor-

ban legtöbbször egy és ugyanaz: elmaradnak jobb időkre”.

Szoborügyben 1900. augusztus 8-án az Egyházi Képviselő Tanács határozott: csak Brassai és Berde szobraikat készítetteti el, de ezeket sem a homlokzatra, hanem az új épületben helyezteti el. Brassai Sámuel szobrát és a tizenöt reliefet – János Zsigmond, Dávid Ferenc, Szentábrahámi Mihály, Lázár István, Daniel Elek, Petrichevich Horváth Ferencz, Nagysolymosi Koncz János, Aranyosrákosi Székely Sándor, Körmöczi János, Bölöni Farkas Sándor, Augusztinovich Pál, Kriza János, Mikó Lőrinc, Káli Nagy Elek és Ferencz József – Veress Zoltánné Kozma Erzsébet, Berde Mózes szobrát pedig Morgenstern (Margó) Ede szobrászok készítették. Sem Paget, sem Jakab Elek, sem Kelemen Benő, de az alapítványtevő Suki László domborműve sem került a díszterem falára, s bár az akkori püspök, Ferencz József nem kívánta saját személyét megörökíttetni, a bizottság hallani sem akart arról, hogy a „helyét” valaki másnak adja át. Sovány vigasz, hogy Kelemen Benő életnagyságú festményét Ürmösi Sándorral megfestette az unitárius diákok önképző köre. Jakab Elekről és Paget Jánosról nem készült festmény. Suki László kriptájának emlékkövét – megmentve az enyészettől – beépítették az Egyházi Képviselő Tanács termének bejárati ajtaja fölé. Richmond Anna arcképet 1882-ben közadakozásból megfestették, ott árválkodik ma is az EKT termében Deréky Gyuláné Győrffy Róza festménye közvetlen szomszédságában.

Férfiként fel is sóhajthatnák: ez is jobb sors, mint a Paget Jánosé és Jakab Eleké: önekik, bár anyagi és szellemi áldozatot bőven hoztak, az új kollégiumban még csak egy szerény festmény sem jutott.

Adományozási felhívás

A Magyar Unitárius Egyház főhatósága részéről adományozási felhívással fordulunk egyházközségeinkhez és minden adakozó szándékú személyhez. A gyűjtés célja a bethlenszentmiklósi unitárius templom tornyában keletkezett tűzkárok enyhítéséhez való hozzájárulás.

Bethlenszentmiklós A kategóriás műemlék templomának zsindegyel fedett tornyában folyó év október 2-án tűz ütött ki, aminek következtében a toronysisak teljesen megsemmisült, maga a torony pedig komoly károkat szenvedett. A tűzben megrongálódott az egyházközség 17. századi nagyharangja is.

A tüzeset miatt egyházunk elnöksége szolidaritását fejezte ki a Bethlenszentmiklósi Unitárius Egyházközség iránt, és elhatározta egy célirányos egyetemes egyházi gyűjtés meghirdetését.

Az egyházközségek és magánszemélyek által e célra szánt pénzdíszadományokat 2019. december 6-ig kér-

jük eljuttatni az esperesi hivatalokba. Azoknak, akik banki átutalással szeretnének adományozni, a következő bankszámlaszámokat ajánljuk:

RO19 OTPV 2000 0034 8014 RO01 (RON)

RO23 OTPV 2000 0034 8014 HU01 (HUF)

RO73 OTPV 2000 0034 8014 EU01 (EUR)

Ez esetben kedvezményezettnek az Episcopia Unitariană-t kell feltüntetni, a megjegyzéseknél pedig azt kell írni, hogy „donatie pentru biserica Sânmiclăuș” (adomány a bethlenszentmiklósi templom részére).

A gyűjtéssel kapcsolatos kérdésekkel forduljanak Rác Zoltán püspöki titkárhoz:

puspokihivatal@unitarius.org, +40 740 974 060.

Kolozsvár, 2019. október 3.

A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Elnöksége nevében,

atyafiságos tisztelettel és köszönettel:

Bálint Benczédi Ferenc s. k.

Farkas Emőd s. k.

püspök

főgondnok

In memoriam prof. dr. Fazakas Béla

Kilencvennegyedik évében elhunyt dr. Fazakas Béla egyetemi tanár, akit a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet doyenjének, az egyetem egyik legidősebb és a szakma legtekintélyesebb tagjának tarthatunk. Azon pedagógusok közé tartozott, akik neveltek, akiktől tanítványai példamutató pontosságot, rendet, emberi tartást, alázatot és szeretetet tanulhattak. Valahányszor kötelező módon hordott nyakkendőjével, frissen vasalt inggel a katedrához állt, szavait mély csend övezte, átadott ismeretei termő talajba hulltak. Előadásain sok mindenről szó esett a giardiózis előfordulásától a tökmag féregűző szerepéig, de leginkább az élet magasiskolája érintette meg a hallgatóságot. Munkásságát az élőködő életmódot folytató lények, a paraziták megismerésének szentelte. Nyugdíjazásáig a MOGYE parazitológia-professzoraként és a Klinikai Parazitologiaosztály vezető főorvosaként szerzett elévülhetetlen érdemeket. Szakmáját több mint fél évszázadon át oktatta az orvostanhallgatóknak és a fiatal orvosoknak. Oktató ténykedéséhez szorosan kötődik a magyar nyelvű orvostudományok képzésének ügye, tanártársaival együtt vállalták magyarságukat és a vásárhelyi orvostudományok szellemiségét.

Fazakas Béla 1926. július 22-én született Abrudbányán, ahol édesapja unitárius lelkész volt. A családi úttravaló egész életében végigkísérte. Bár lelkészi pályára szánták, a második világháborút követő fogságban elhatározta, hogy orvos lesz. Az orvosi egyetemet Marosvásárhelyen végezte 1952-ben, majd egyetemi

oktatóként dolgozott Putnoky professzor irányításával, a gyakornokságtól az egyetemi tanárságig jutott. 1964-ben védte meg az orsóféreggel kapcsolatos kutatásaiból írt doktori disszertációját. Szakmai egyesületek tagja és tisztségviselője, parazitológiai tárgyú szimpóziumok szervezője, tudományos közlemények és egyetemi jegyzetek szerzője, a háromnyelvű *Parazitológia atlasz* társszerzője. Gazdag tudományos munkásság áll mögötte. Nehéz időkben, 1991–1996 közt volt rektorhelyettes. Nyugdíjazása után konzultáns professzorként 2008-ig doktorátusokat vezetett.

Miután 1967-ben a Fertőző Betegségek Klinikáján létrehozta a parazitológiai osztályt, hosszú éveken át legendássá váltak hajnali rendelései. Már reggel hat órától a betegek rendelkezésére állt, hogy azok eljuthassanak munkába. Elévülhetetlen érdemeiért 1996-ban megkapta az Érdemes Orvos kitüntetést. És ami a legfontosabb: odaadó munkájával kiérdemelte a betegek tiszteletét. Ő maga vallotta, hogy az orvos nem lehet csak az orvostudománnyal tele, a szépművészet és a zenét is szeretnie kell, egyébként nem tudja megérteni a betegeit.

Fazakas Béla a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem mikrobiológiai tanszékének legendás parazitológiaprofesszora volt. Tartalmas és tartásos, a gyógyulás és az ismeretátadás örömét közvetítő életet ajándékozott neki a Jóisten. Az orvosegyetem és az orvosi szakma részvétnyilvánításán túl búcsúznak tőle a páciensek, a betegek, a gyógyultak, a hálásak, a szeretetet viszonzók, a tanítványok, az útkövetők. Mindannyian köszönik, köszönjük, amit kaptunk.

ÁBRÁM ZOLTÁN

Tóth Ernő emlékére

Tisztán emlékszem első találkozásunkra. Tizenkét évvel ezelőtt ismertem meg, mint a kismedeséri leányegyházközség gondnokát. Szívélyesen fogadott otthonába, tekintetében látszott a családért való rajongás és a munka szeretete. Rögtön a megoldásra váró problémák sorolásába kezdett, hogy nincs fiatalosság, pénz, munkaerő, azonban a templom javításra szorul. De volt tenni akarás és jó szándék, amelyre már lehetett alapozni. A munkához szokott ember rutinjával kereste a megoldásokat, és mindig segített, amikor szükség volt rá.

Tóth Ernő egyszerű munkáscsalád fiaként született 1968. július 30-án a Kismedeséren kívül található tanyán. Az élet nem kényeztette el őket, és hamar megtanulták a szorgalmas munka, a kitartás értékét. Székelykeresztúron járta ki a szakiskolát, majd öntődében kezdett dolgozni. Aztán erdősztanfolyamot végzett, és a gyári munkát otthagya a szívéhez oly közel álló erdőt választotta.

1996-ban fogadott örök hűséget Boros Tünde Ibojának, házasságukat két leánnyal áldotta meg a gondviselő Isten: Tímeával és Noémivel. Velük teljes volt az élet, és értelmet nyert a küzdelmes munka. Tizenöt éven keresztül a kismedeséri leányegyházközség gondnoka volt. A család jelentette az erőt akkor is, amikor terveit megszakította a betegség, és kénytelen volt lemondani mindarról, ami életerőt kínált számára. Ötvenegy év! Milyen kevés emberi mérték szerint! Megvalósulatlan álmok, be nem fejezett tervek egész sorozata. Hitte, hogy megnyerheti a küzdelmet, és lesz még idő szépen mindent elvégezni. Hosszú, de türelemmel viselt betegség után hunyt el november 12-én. November 15-én kísértük utolsó útjára, a kismedeséri családi sírkertbe. Szívünkben megőrizük szeretetét, szorgalmából a mi munkánkba építünk be. Isten adjon számára békés nyugalmat, és kínáljon örök üdvösséget lelkének! Mi magunkkal viszünk emléket, és megőrizük azt! Isten legyen vele, Isten maradjon velünk!

GÁL ZOLTÁN

X. Háromszék-Felsőfehéri Unitárius Egyházköri Kórustalálkozó Brassóban

November 16. ködös reggelén Brassó felé indult Vargyasról a Dávid Ferenc Dalárda, hogy részt vegyünk a X. Háromszék-Felsőfehéri Unitárius Egyházköri kórustalálkozón, amelynek házigazdája a Brassói Unitárius Vegyeskar volt. Rajtuk kívül sorra érkeztek a Nagyajtai Gazdag Miklós Polgári Dalos Kör, a felsőrákosi Unitárius Dalárda, a datki Tóth Gyula Kórus, a Négyfalusi Polifónia Kórus, a Laborfalvi Róza Nőszövetség Kórusa Szentivánlaborfalváról, az árkosi Régeni Áron Dalárda, az Olthévízi Vegyes Dalárda, az ürmösi Unitárius Dalárda, a Feketehalmi Ökumenikus Kórus és a sepsiszentgyörgyi Kriza János Unitárius Dalárda. Amikor megérkeztünk, volt idő minden dalárda tagjának kávé, teát inni és kalácsot, pogácsát fogyasztani, de főképpen üdvözölni régi ismerősként a többi érkező dalárda tagjait.

Aztán egyházi gyülekezetté alakultunk, és az áhítat előtt, amelyet András Benedek, a brassói egyházközség egyik lelkésze végzett, elénekeltük az Úrnak házában..., és a Dicsér téged teljes szívem... kezdetű egyházi énekeket, amelyek egészen másképpen hangzottak, mint odahaza a kisebb gyülekezetekben, hiszen a körülbelül 300 résztvevő, kevés kivétellel, mind kórustag volt. Az áhítat a 100. zsoltár üzenetére épült: „Ujjongjatok az Úr előtt az egész földön! Szolgáljatok az Úrnak örömmel, vigadozva járuljatok színe elé!”

Boros János, egyházunk főgondnoka, köszöntőbeszédében többek között elmondta, mivel az anyanyelv napja után zajlik ez a kórustalálkozó, hogy anyanyelven énekelni számunkra a legjobb és tovább kell vinni a közös éneklés hagyományát.

Török István köri esperes arról is beszélt, hogy számára a köri kórusok találkozója alkotja a brassói templom karzatából nézve a legszebb képet a körünkről. A köszöntések sorát Erdő-B Vilmos felügyelő gondnok beszéde zárta. Utána pedig elkezdődött a 12 kórus egymás utáni fellépése. Micsoda gyönyörűség, lélekemelő egyveleg!

Klasszikus egyházi és világi kórusműveket, népdalokat, szórakoztató zenét hallottunk. A sok egyéni

hang összeolvadt a szövegekben, és megadta minden kórus sajátos hangszínét. Szép az egyéni hang, de a dalárdák sajátos hangja mindent felülmúl. Benne van a tagok akarata, hogy összhangot hozzanak létre a karnagy vezényletével. A templomban így egy más, kicsi isteni világ teremtődött a találkozó idejére. Egy néhány dalárda gitár (Árkos és Szentivánlaborfalva) vagy szintetizátor (Datk) kíséretével lépett fel, ami fokozta a hallgató zenei élményét.

Nem lehetett észre nem venni a fellépők egyenruháit. A fehér-fekete színű egyenruhákat színes sálakkal, ékszerekkel díszítették. Mások úri ruhákat vagy székely ruhát viseltek.

A kórusok jelképei, a zászlók, még inkább fokozták az üdítő szinkavalkádót, amit akkor láthattunk, amikor a zászlóvivők a kórusaik fellépése előtt a magasba emelték és meglöbegtették azokat, vagy amikor mind a tizenkét zászlóra szalagot tűztek.

Mielőtt hazaindultunk volna, elegáns, kellemes környezetben, jó hangulatban fogyasztottuk el az ünnepi közebedet. Ott is jó kedvvel csendült fel a népdal, a nóta.

A rendezvény utolsó mozzanatából kiderült, hogy a vándorzászló visszakerül Sepsiszentgyörgyre, amely a jövő évi találkozó helyszíne lesz, ahol tíz évvel ezelőtt Gazdag Géza és társai kezdeményezték és megszervezték az első köri kórustalálkozót. Köszönet nekik, és legyünk azon, hogy sok-sok éven át folytassuk a köri kórustalálkozót!

ANDORKÓ ROZÁLIA

Alkalmi szociális szálláslehetőség

A Gondviselés Segélyszervezet és az érintett egyházközségek hét erdélyi városban ingyenes szálláshelyet biztosítanak rászoruló betegeknek és/vagy kísérőiknek, akik műtétre, egészségügyi vizsgálatra vagy kezelésre érkeznek.

Az alkalmi igénylésekkel a következő személyekhez lehet fordulni:

- **Kolozsvár:** Vagyas Attila (0740 133 027);
- **Marosvásárhely:** Kiss Matild (0365 449 315);
- **Brassó:** Kádár Gábor (0743 576 524);
- **Sepsiszentgyörgy:** Pavelka Éva (0724 095 999);
- **Csíkszereda:** Solymosi Alpár (0742 153 716);
- **Székelyudvarhely:** Simó Sándor (0744 299 238);
- **Dicsőszentmárton:** Szentgyörgyi Sándor (0742 185 443).

A protestantizmus gyökereinél

A Romániai Evangélikus–Lutheránus Egyház október 25–26-án Sepsiszentgyörgyön szervezte meg országos reformációi ünnepségsorozatát, amelynek keretében könyvbemutatóra, kiállítás-megnyitóra és szoboravatásra is sor került.

A szombati Luther Márton-szoboravatón a levegőben érezni lehetett az ünnepélyesség és a büszkeség mellett a valódi ökumené létrejöttét is, hisz a szobor leleplezésére az evangélikus hívek mellett már vártak Sepsiszentgyörgy más felekezetű lakói is. A gyülekezeti tagok mellett nagy számban voltak jelen az egyházak képviselői is, katolikusok, reformátusok, unitáriusok is ugyanazzal a tisztelettel álltak körbe a templom előtti téren elhelyezett szobrot. A lassan két hónapja felállított Dávid Ferenc-szobor mellett most helyett kapott a keresztény történelem egy újabb nagy alakja, gyarapítva az egyházalapítók és -tudósok városi panteonját.

Adorjáni Dezső Zoltán, a Romániai Evangélikus–Lutheránus Egyház püspöke elsőként köszöntötte az egybegyűlteket a reformátorszobrok városában. Beszédében örömét fejezte ki, hogy az elmúlt években felállított szobrokkal Sepsiszentgyörgy egyháztörténelmet ír, ugyanis az erdélyi városok között példaértékű munkát végez. Majd Luther Márton életének rövid bemutatása után a püspök kitért arra, hogy az egyházalapító mindenekelőtt istenkereső ember volt, a reformáció egyik legnagyobb teológusa és gondolkodója. Luther Mártonnak szobrot állítani bátor cselekedet, egyben hitvallás is ebben a világban, amikor a nyugati civilizáció lassan lemond keresztény mivoltáról – összegezte gondolatait Adorjáni Dezső Zoltán.

Antal Árpád András, Sepsiszentgyörgy polgármestere ünnepi beszédében arra figyelmeztetett, hogy olyan államban élünk, amelyben vigyáznunk kell Székelyföld és felekezeteinek a szabadságára, és tudatosan kell fellépniük az egységesítés ellen. Örömhírrrel is szolgált azonban: az evangélikus templom körüli teret átnevezték Luther Márton térnek, így a városnak most már nemcsak szobra, hanem tere is van, amely nemzeti és felekezeti önazonosságá megerősítésére szolgál.

Kató Béla, az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke arról beszélt, hogy a tér, az utca lett elődeink és példaképeink panteonja, nyilvános tere, amely nap mint nap emlékeztet múltunkra, az elődök nagy érdemeire. A kor embere már nem keresi fel a múzeumokat, a

könyvtárakat, hogy találkozzon e nagy alakokkal, így az egyház és közösség feladata az, hogy (új) teret biztosítson e célra.

Vargha Mihály szobrászművész az alkotás folyamatáról, a szobor koncepciójáról beszélt: a szobor állandó egyeztetésen alapuló munkafolyamat árán született meg. Fiatal, derűs arcú, szelíd tekintetű, nyitott bibliát tartó Luthert álmodtak meg, aki ránéz a hívekre, s azt mondja: gyertek be az Isten házába, olvassátok a Bibliát, mert Isten mindenek felett áll.

A szobor leleplezését és megáldását követően ökumenikus istentiszteletre került sor az evangélikus templomban, ahol Bálint Benczédi Ferenc unitárius püspök a 2Krn 29,3 alapján („Uralkodása első évének első hónapjában kinyitotta az Úr háza ajtóit, és kijavította azokat.”) prédikált. Az egyházfő beszédében elmondta, hogy az évezredek távlatába visszavívó ószövetségi üzenet arra figyelmeztet, hogy emberi életünk Isten felé való fordulásában kell megújuljon. Majd kifejtette, hogy Luther Márton az egyház megújulását, felfrissülését kívánta szolgálni törekvéseivel, ami ezáltal a protestantizmus kezdőpontjának számított. Reformátoraink töretlen hite és tettei ma arról beszélnek, és arra tanítanak, hogy az ember szívében nagyon régóta megfogalmazódott a tiszta istenimádat utáni vágy, a lelkiekben való megújulás állandó szükségessége. Ezékiás és a nagy reformátorok nemcsak az Úr házában ajtaját nyitották meg, hanem azokat is, amelyek az életre visznek, megnyitották hitük, tudásuk, hitvallásuk, munkájuk által, aminek köszönhetően a hívő lélek immár közvetítő nélkül érezzi Atyjának szeretetét, teremtettségének és istengyermeki mivoltának szépségét és felelősségét.

Az ünnepség folytatásában a Romániai Evangélikus–Lutheránus Egyház legrangosabb kitüntetését, a Járosi Andor-díjat adták át Bálint Benczédi Ferenc unitárius püspöknek. Alkalmi beszédet és laudációt mondott Zelenák József evangélikus esperes, aki kiemelte, hogy Bálint Benczédi Ferenc püspököt példaértékű, közösségformáló, kulturális és vallási értékeket támogató önzetlen munkásságáért, emberi tartásáért jutalmazza e díjjal a Romániai Evangélikus–Lutheránus Egyház. A magyar kormány részéről a Magyarország Csíkszeredai Főkonzulátusának főkonzulja, Tóth László szólalt fel, aki örömét fejezte ki a szoboravató és a díj megítélése kapcsán, majd átadta Károli Gáspár magyar nyelvre fordított faksimile bibliakiadását az egyházfőnek.

BÍRÓ SÁRA GYÖNGYVÉR

A zene szárnyán

Úgy gondolom, hogy az ember nap mint nap imádkozik Istenéhez. Ha nem is tudatosan, de nap mint nap hálát ad az Istennek, dicsőíti az Úr nagy nevét. A legtöbben imába foglalják köszönetüket, vannak olyan személyek, akik cselekedeteik által adnak hálát, de vannak olyan emberek is, akik énekelve, talán hangszereket megszólaltatva dicsőítik Istenüket. Ha fellepozzuk vallásunk szent könyvét, a Bibliát, szintén sok olyan részt találunk benne, amelyben az emberek énekelve, dalolva adtak hálát Istenüknek. Például ott van a híres Dávid király, aki hárfajátékkal szólította meg Atyját, vagy éppen ott van a sok zsoltár, amely bizonyítja, hogy igen, énekel is lehet az Úrhoz szólni. Ha pedig megvizsgáljuk istentiszteletünk liturgiáját, azt tapasztalhatjuk, hogy több alkalommal énekel is magasztaljuk Istenünket, adunk hálát Teremtőnknek.

Úgy érzem, hogy október 27-én mi is szeretetközösségként zenével, a zene szárnyán repülve szólítottuk meg a gondviselő Atyát és mondtuk köszönetet neki minden törődésért és odafigyelésért. Hiszen az említett napon egyházközségünk templomában prof. dr. Paul-André Bempéchat, testvérgyülekezetünk (Belmont, Amerikai Egyesült Államok) tagja tartott zongorakoncertet, és általa, a zongora csodálatos hangjai révén szólíthattuk meg Istenünket. Paul-André Bempéchat, aki többek között a Harvard Egye-

tem tanára és egykori diákja, Vladimir Agachi karmester hívására érkezett Romániába. A karmester Kolozsvárra hívta koncertezni, valamint előadásokat tartani a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen. A professzor pedig úgy gondolta, hogy ha már Romániában, Erdélyben jár, akkor meglátogat bennünket is, és megörvendeztet gyönyörű előadásával. Előadásának *Amikor zeneszerzők prófétává válnak* címet adta: elmondása szerint arra gondolt, hogy egy zeneszerző mindegy, milyen vallású, amikor komponál, Isten munkáját végzi.

A koncertzongorája már szombaton megérkezett hozzánk Kolozsvárról Vladimir Agachinak köszönhetően. Vasárnap pedig csodaszép hangja betöltötte templomunkat, amikor a professzor Schubert, Schopen vagy éppen Bartók műveit játszotta. Nagy megtiszteltetés volt számunkra, hogy ránk gondolt, és meglátogatott bennünket. Gyönyörű koncerten vehettünk részt, amely, úgy gondolom, mindannyiunk szívét, lelkét megérintette. Megérezhettük, hogy bizony, zene által is kapcsolatot teremthetünk Istenünkkel.

Aztán rá egy hétre, november 3-ára Agachi karmester révén meghívást kaptunk Kolozsvárra a Filharmóniába egy közös koncertre. A koncerten a Young Famous Orchestra lépett fel Vladimir Agachi karmester vezényletével és Paul-André Bempéchat zongorajátékával. Egyházközségünkben néhányunknak sikerült eljutnunk, és öröm volt számunkra, hogy újra hallgathatjuk a professzor úr gyönyörű játékát, valamint az együttes és Vladimir Agachi nagyszerű együttműködését.

Köszönjük Paul-André Bempéchat-nak, hogy meglátogatott és csodálatos előadásával megörvendeztetett bennünket. Köszönjük Vladimir Agachi karmesternek a segítséget, amelynek köszönhetően egy értékes és csodaszép zongora hangjában gyönyörködhettünk. Köszönjük mindazoknak, akik valamilyen formában kivették részüket a zongorakoncert megszervezéséből. Ugyanakkor köszönjük mindazoknak, akik részt vettek e két gyönyörű koncerten.

SZOMBATFALVI CSONGOR

Ablak a végtelenre

Mindig azon a bizonyos lépésen múlik. Egy lépés, egy döntés. Mindig. Azt hiszem, elindulásaink mindig bizonytalanok, de ilyenkor gondviselésszerűen kezdet nyújt valaki felénk, szól és hív: jöjj! Így aztán valamért, valahogyan bátrabban tesszük meg azt a bizonyos lépést. Elindulunk. Csak a kérdések sokasodnak bennünk, társulva a megismerés vágyával.

Amikor mi, teológiai hallgatók a tanulmányutat terveztük, és ismerőseinknek, barátainknak említettük, hogy Izrael az úticél, néhány megdöbbenve kér-

dezték: jól átgondoltuk? Biztos akarunk menni? Izrael hallatán ugyanis legtöbbször a zsidó–palesztin konfliktus jut eszünkbe. Mások lelkesítettek, bátorítottak, hogy induljunk el, tapasztaljuk meg ama föld csodáit. Csodáit egy olyan világnak, amelyben feltárul a végtelen, amelyben az idő és forma játéka közelebb hozza a megfoghatatlant, a szentet, amelyben a múlt és a jövő kézen fogva sétál, találkozik, felemel és elvárászol. Ahogyan az elindulásainkban lenni szokott, mi is bátortalankodtunk, féltünk, és amikor egy-egy nehézségbe ütköztünk a készülődés során, gyorsan megállapítottuk, hogy ez egy jel, jobb lenne ezt az utat

kihagyni, de aztán mégis erősebbnek bizonyult a vágy indulni, menni, felfedezni, a világ számunkra addig ismeretlen helyeire rácsodálkozni, belépni a történelem nagy könyvének, a bibliai történések helyszíneire.

Ilyen érzések keveredésével, kérdésekkel és kíváncsisággal indultunk el a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet hallgatóiként református társainkkal, teológiai tanárainkkal, lelkészekkel és néhány érdeklődő útitárssal a november 4–12. között zajló izraeli tanulmányutunkra. Indulás előtt a teológián egy velünk utazó lelkész, az út során a vezetőnk, gyorstalpalót tartott számunkra az izraeli szokásokról, turistákhoz való viszonyulásukról. Majd a szebeni reptérre indultunk, és ahogyan a Feleki-tetőn visszatekintettünk a városra, tudatosítottuk: elindultunk a belső útjainkon is. Háromórás repülés után szerencsésen landoltunk Tel-Avivban, ahol hőmpölygő tömeg, útlevel-ellenőrző fiúkéek előtti hatalmas sorok látványa fogadott. A határőrök néhány ellenőrző kérdése után megkaptuk a belépéshez és ott-tartozkodáshoz szükséges kártyát – minden, Izrael területére belépő turista számára szükséges, az országon belüli ellenőrzés során ezt kell felmutatni, ezzel lehet bejutni különböző helyekre. A héber *Üdvözlünk* feliratot meglátva boldogan állapítottuk meg, megérkeztünk, és gyermeki kíváncsisággal akartuk felfedezni a Szentföldet.

Első napunk első állomásaként a Herodiumot látogattuk meg, a névadó Nagy Heródes által építtetett palotaerőd és kisváros maradványait. A kilátás Jeruzsálemre és Betlehemre, illetve a Júdeai-sivatagra lenyűgöző. Utunk Betlehembe vezetett tovább, ahol a Születés templomát látogattuk meg. A templomban elviselhetetlenül nagy számban nyüzsögtek a turisták. Az elképzeléseimmel ellentétben egy túlzottan giccses helyre léptem be, holott én egyszerűséget képzeltem el. A tömeg miatt úgy döntöttünk, a templomegyüttes udvarán keresünk egy helyet, ahol elcsendesedhetünk. A város központi részén tett séta, a bazárrokkal való ismerkedés után a pásztorok mezejére látogattunk el, ahol a hagyomány szerint a pásztorok számára az örömhírt közvetítette az angyal. Egy újabb templomegyüttes, szépen kiépített kerttel, ezúttal valamelyest egyszerűbb formában és az udvaron sétáló ferences szerzetesek látványa fogadott.

A második napunkon kora reggel Jeruzsálemben indultunk. Jeruzsálem és Betlehem között hatalmas hátfal húzódik, amelyen meghökkentő graffitiábrázolások szembesítettek a zsidó–palesztin konfliktus megnyilvánulásaival. A város kacskaringós utcáin hihetetlenül változatos kavalkád hőmpölyög, a három világvallás szent helyeként ugyanis kultúrák, hagyományok találkozását figyelheti meg az ide látogató. A város különböző kultúrák negyedeire oszlik, különleges volt megtapasztalni ezek változatosságát. A Templom-hegyen elhelyezkedő Szikla-mecset körül – amely

az iszlám szent helye – tett sétánk utáni biztonsági ellenőrzést követően a Siratófalhoz vezetett az utunk, ahol beleolvadva a zsidó hagyományokba, megéreztük a hely szentségét. A Nemzetek templomát látogattuk meg később. Tolongott ezen a helyen is a turistatömeg. Innen a zsidó temetőn át az Olajfák hegyére sétáltunk. Jézus szenvedéseinek helye különleges erővel hatott ránk, már nem zavart a tömeg jelenléte, csak gyűltek és gyűltek az élmények. Egy barlangban a próféták vélt sírhelyeit tekintettük meg. És ott találtuk magunkat a város tetején, az óváros élénk táruló csodálatos látványával. A csend és a látvány, a múlt és a pillanat találkozása hatása alatt, ahogyan ott álltam, eszembe jutott az Ószövetség egyik legfontosabb tanítása, amelyet Jézus is említ: „Sömá Izrael...” azaz „Halld, Izrael, az Úr a mi Istenünk egy Úr, szeresd azért az Urat, a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes erődből.” És hálát éreztem, őszinte szeretettel néztem körül, és úgy véltem, közelebb, egyre közelebb visz az érzés az egyhez, az Istenhez.

Innen a Via Dolorosára vezetett az utunk, közben megálltunk a Bethesda fürdőnél, amelynek maradványai úgy festettek, mint maga az eleven történelem. A Via Dolorosa mára bazárrá vált, tele emberek tömegével, a különböző stációk különlegességei százakat vonzanak. Furcsa volt és talán ennél is érthetlenebb a Golgota, ahol szintén túlcicomázott templom állt, látogatók ezrével. A látvány megdöbbenett, de ezúttal is kárpótolt egy csendes hely, egy éppen a legjobbkor jövő mondat, a közös ének hangja.

Harmadik reggel a Masszada-erőd felé indultunk a sivatagon át, amely Heródes palotája volt, és a Holt-tengertől nem messze helyezkedett el. Egy szikla tetején találhatóak a maradványok. Leírhatatlan volt ott lenni, érezni a végtelent, eltelni vele, és engedni, hogy magával ragadjon csodája. Közelebb és közelebb vitt a megfoghatatlanhoz. A sivatag másik különlegessége a rengeteg datolyaültetvény zöld lombjával a nagy, égető szárazságban. A következő állomásunk a Jordán folyó volt, a keresztelés helyszíne: páratlan élmény volt, különleges a varázsa a helynek. Éppen keresztelési szertartások zajlottak, és ahogyan mi gyönyörködtünk, úgy hiszem, Isten is velünk együtt gyönyörködtött, mert újra felemelt, megérintett a történelmi helyszínen. A Holt-tengert közelről is látni akartuk, így a partján zártuk napunkat.

A negyedik napunk a Golán-fennsíkon tett sétával indult, ahol a természet egyszerűsége és annak csodája vett körül, nem telített templomokban, hanem a minket körülölelő világban érezhettük a megfoghatatlant, a szentet. Kapernaumban, a régi zsinagóga helyszínén újra megelevenedett előttünk a bibliai történések világa, ezt az élményt fokozta utunk a hegyen, amelynek valamelyik részén hangozhattak el a boldogmondások. Ha azt hinné a kedves Olvasó, hogy elvarázsoltságunk nem tud fokozódni, akkor elmesé-

lem a legnagyobb élményemet. Egy és fél óra hajóút a Genézaret-tavon, amelyhez megannyi jézusi történet kapcsolódik. A magyar zászló felvonása és a közös hébertánc-tanulás után egyszer csak elcsendesedett minden. Volt a tó, rajta a hajóval. És csak haladtunk, egyre beljebb, éreztem, rész vagyok, apró kis rész a nagy mindenségben, de alkotó társ. Napunkat egy názáreti sétával zártuk.

Az ötödik napon, szombaton, a sábbáti szokásokkal találkoztunk. Jaffo városának különlegességeit látogattuk meg. Majd Cæsarea Maritimát, a Nagy Heródes által épített kikötőváros megmaradt részeit. A tenger elvarázsolt, a város maradványai jelezték, hogy az ember uralni próbálja, de nem győzhet felette. És ahogyan gyermeki naivsággal rohantam feléje, majd csak álltam és néztem, hittem újra, hogy minden egybetartozik...

A hatodik napunkon meglátogattuk a Mária és Erzsébet találkozásának helyszínén épült templomot. Majd az izraeli múzeumot és a holokauszt áldozatainak emlékkertjét néztük meg. A gyerekek emlékére kialakított helyen könnyek gyűltek a szemembe. Ez a hely újra a végtelen érzését ébresztette bennem: egy sötét szoba, tele s tele lámpácskákkal, mintha végtelen égben lettünk volna, ahol a gyerekek nevének felolvasása jelezte, velünk vannak.

A hetedik, egyben utolsó napunkon a tengerrel való újabb találkozásunk után visszautaztunk Jeruzsálembe, ahol ezúttal a Dávid városaként ismert részt látogattuk meg a maga különlegességeivel. Dávid vagy Sion városa Jeruzsálem legrégebbi lakott területe, Dávid király mintegy háromezer évvel ezelőtt foglalta el, róla kapta nevét. Fontos régészeti lelőhely, a háborúk idejére épített menekülési alagút végigjárása, a falra vetített történetek segítettek elképzelni az ott történeteket. A városnak ezen részén található az utolsó vacsora helyszíne is.

Voltak „elvárásaink” a tanulmányainkból ismert helyszínekkel kapcsolatban: szerettük volna átélni a helyek szentségét, elmerengni az elmúlt történelmi korszakokon. Többnyire be is teljesültek e vágyak, sőt volt, hogy az élmény túlszárnyalt mindent. Néhol azonban az élményt jelentősen zavarta a turisták tömege, a káosz és – bármennyire is furcsának tűnhet – a rengeteg templom. Minden jelentős bibliai helyszínre templom épült a szent iránti tisztelet kifejezésekként, én azonban jobban vágytam volna az egyszerűsége a születés helyén, a Golgotán vagy a helyen, ahol Illéshez szól az üzenet: „Kelj fel, egyél és igyál, mert erődön felüli feladat vár rád”. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy keserű szájjal maradtunk a zsúfolt, zajos helyszínek után. A számtalan más megélt történet, a tenger látványa, amely azt sugallta, hogy Isten a tenyerén hordoz, és valahol mind együvé tartozunk,

felülmúlta ezeket az érzéseket. Elvarázsolt, tanított, csendjével vagy éppen zajával tisztára mosott, segített, hogy a lelki emelkedőn újabb lépéseket tehesünk. Amikor a Földközi tenger partján felekezeti hovatartozástól függetlenül vettünk közösen úrvacsorát, megerősítette, hogy mind ugyanannak az Istennek gyermekei vagyunk.

Jó, hogy az elindulás bizonytalanságai ellenére részei voltunk ennek az utazásnak. Egyben belső út is volt, ablakot nyitott a végtelenre. Az utolsó két éjszánkát Askelónban, az egykori filiszteus városok egyikében töltöttük, a Gázai övezettől 13 km-re. Kezdetben vakmerően jelentettük ki, mennyire jó lenne bombák zaját hallani, de azt hiszem, nem gondoltuk komolyan. Mert amikor ott álltunk és láttuk, mennyire gyönyörűsége a táj, egyszer csak bombariadó hangját hallottuk, kis füstfelhőket láttunk meg a végtelen kékségben. Menni kellett. Indulni és bízni abban, hogy a Gondviselő ezúttal sem hagy cserben.

Megtapasztaltuk csodáit és viszontagságait is az izraeli világnak, éreztük szépségét, és éreztük, milyen amikor ezt elrontjuk, amikor emberek egyet nem értéséből fakadó összecsapásának történetébe csöppennünk bele. De ez is kellett, kellett ahhoz, hogy az út végén megállapítsuk, végül is megérte. Kellott, hogy most újra indulni tudjunk. Kellott, hogy érezzük, a Végtelen bátorra tesz, és megerősít... Kellott, hogy lássuk, mivé tesszük a világot. Kellott, hogy érezzük, minden pillanatban, akkor is, amikor a végtelenben beleütközünk emberi végességünk határaiba, ott van ő, aki erősebb, és nem okoz csalódást. Kellott, hogy rá, Istenre merjük bízni magunkat a reménytelennek tűnő pillanatokban is...

Utunk tanulmányút volt, mert minden egyes helyszínen az eddigi tudásunkat kiegészítő információkkal gazdagodtunk, és zarándokút is egyben, mert önmagunkról is tanulhattunk, és egy-egy lépéssel közelebb kerülhettünk a világhoz, társainkhoz és Istenhez.

Köszönettel tartozunk mindenkinek, aki hozzájárult ahhoz, hogy karácsony előtt elutazhassunk a Szentföldre.

MAGYARI ZITA EMESE

Útinapló

Kirándulás október 3–5. között Budapest, Gödöllő és Eger városaiba a Szentmihályi Unitárius Egyházközség szervezésében.

Az utazás az Optimus Trans kolozsvári utazási iroda segítségével valósult meg. Fodor Dorottya körüli felügyelő gondnok volt az utaskísérő és férje, Fodor János a buszvezető.

Október 3., csütörtök reggel 7 órakor tizennyolc szentmihályi gyülekezett az unitárius papi lak előtt. Olyan útra szántuk rá magunkat, amely egyedülálló életünkben. Az Országház meglátogatása nem mindennapi esemény, ezt az alkalmat nem lehet elszalasztani. Én és a férjem ilyen gondolatokkal határoztuk el magunkat erre az útra.

Az autóbusból minden jobban látszik, mint autóból, gyönyörködtünk az őszbe hajló tájban a Körös forrása és környékének megújulásában. A Királyhágó tetejére érve reggelinket elfogyasztottuk. A határátlépés zökkenőmentes volt. Ebédidőre Fegyvernekre értünk, ahol egy bizonyos összegért korlátlan ételfogyasztásra volt lehetőség, hogy a társaság kibírja a budapesti szállásunkig, amely a Dózsa György úton volt, a VIII. kerületben. Az ifjúsági szálláson az idősek is jól elfértek. Mintha az *Éjjel-nappal Budapest* tévéműsor helyszínén lettünk volna, egy négyemeletes bérház két apartmanjában, a II. és III. emeleten. Ősrégi lift vitte fel a csomagjainkat. Az ottlakók a lelkünkre kötötték, hogy nagyon csendesek legyünk, mert a négyzögű, zárt udvar minden kis zajt többszörösen ad vissza.

Délután a Nemzeti Színházban Madách Imre *Az ember tragédiája* c. darabját tekintettük meg. Az előadásra külön felkészültünk, mert egy modern változat volt műsorra tűzve Vidnyánszky Attila rendezésében. Érkezésünk után végigvezettek a színház kulisszái mögött, és sok érdekes dolgot tudtunk meg. Külről a színház a régi és a modern építészet szerencsés ötvözete. Az építkezés 2000–2002 között zajlott. Az új épület március 15-én nyílt meg a színházlátogatók előtt. A belső részben a kék az uralkodó szín, a nézőtér 620 személy részére van elkészítve. Először a Gobbi Hilda-stúdiósínpadot néztük meg az alagsorban, fejünk felett az 1 × 2 méteres lapokból álló súlyleszthető színpad zsinórpaddal volt látható. Leglátványosabb a színpadtorony volt, amelyen hat emelet van felfelé és kettő lefelé. Az emelkedő és süllyedő színpad hét szintet tesz ki. A karzati szint a harmadik emeleten van, itt ültünk az előadás alatt. A csillár kör alakú, harmincezer Swarovski-kristályelemből áll, ami félmilliárd forintba került. Évente tisztítják, több munkásnak öt napi munkába kerül. Ezeknek az ismereteknek birtokában tekintettük meg az előadást.

Az ember tragédiája modern feldolgozása az emelkedő és süllyedő színpaddal elvezette Ádámot, Évát és

a nézőket a fáraók korától egészen napjaink modern, zűrzavaros koráig.

Október 4., péntek. Reggel 9 órakor volt a gyülekező a szálláshely előtt, indulás előtt elmentünk egy olasz kávé elfogyasztani. Visszafelé jövet szinte a sarkon egy kis fekete márványtáblára lettem figyelmes: „E házban született Bárdos Lajos (1899–1989) zeneszerző, karnagy, zenepedagógus”. Az emléktáblát 2018-ban állították. Kellemesen meglepődtünk, hiszen a Szentmihályi Vegyes Dalkör számos Bárdos Lajos által szerzett darabot énekel.

A városnézéssel kapcsolatban a csoport úgy döntött, hogy Budán kezdjük. A Sándor-palotánál sikerült elkapni az őrségváltást és megcsodálni a kilátást a várból. Gyönyörű volt. Megnéztük a felújított Mátyás-templomot, a karzaton Erzsébet királynő szobrát, a koronázásról készült freskókat és számtalan más gyönyörűséget. Fényképet készítettünk Szent István király szobra mellett, megnéztük a Halászbástyáról a kilátást a pesti Duna-partra, majd visszaindultunk a városba. Budapest gyönyörű... A belvárosi paloták szépen felújítva, mindenik egy-egy kis ékszer. Szívet melengető, hogy ennyi gond és anyagi erőforrás van fordítva a történelmi Budapest megőrzésére, hogy a város megmaradjon az utókornak.

Az Oktogon Bisztró étteremben elfogyasztott bőséges ebéd után átmentünk a Nagy Ignác utcai unitárius templomba. Kellemes meglepetés volt, hogy ismerősök fogadtak dr. Czire Szabolcs lelkész, teológiai tanár és a Magyarországi Unitárius Nőszövetség elnöke, Sigmund Julianna személyében.

A kolozsvári születésű elnök asszony mesélt a templom történetéről. Különleges, hogy a templom a második emeleten van. Elmondta, hogy Pecz Sámuel volt az építész, Thék Endre az asztalos, a színes üveglablakok Róth Miksa műhelyében készültek. A templomban nagyon szép faragott bútorok: szószék és padok vannak. A II. világháborúban az orgona és a karzat tönkrement, rajzok alapján építették újra. Az unitáriussá lett Bartók Béla zeneszerző is támogatta az újjáépítést. A kommunizmus éveiben az épület az állam fennhatósága alá került, lakókat telepítettek be, nemrég sikerült visszaszereznie az egyházközségnek a teljes épületet. Dr. Czire Szabolcs tanár, lelkész beszélt a budapesti egyházközségről, a gyülekezetről és a nem éppen rózsás anyagi helyzetről. Az az érzésem, hogy ő és felesége, dr. Ferenczi Enikő fellendítik a budapesti egyházközség életét.

Ezután gyalogszerrel mentünk az Országház felé. Átestünk a szükséges biztonsági ellenőrzésen, majd idegenvezetőnkől számos értékes információt kaptunk. Az Országház felépítésének ötlete az 1830. évi országgyűlésen merült fel. Első tervét 1840-ben mutatta be Pollack Mihály, amelyet akkor elvetettek. A második tervet 1882-ben Steindl Imre készítette, ez már tetszésre lett, és 19 év alatt készült el az Ország-

ház. Számomra a világ legszebb épülete. Szépségét nem lehet leírni, csupán adatokat közölni: 265 m hosszú, legszélesebb része 123 m, alapterülete 17 745 m², kupolája 96 m magas és ugyanannyi, 96 lépcső vezet fel a kupolaterembe. Az épületnek 365 kisebb-nagyobb tornya van. 42 kilogramnyi aranyfüst díszíti az oszlopokat és a mennyezetet. Freskói a magyar történelem eseményeit elevenítik meg, a szobrok a magyar királyok mellett ipari és mezőgazdasági foglalkozásokat, tudományokat ábrázolnak. Idegenvezetőnk egy érdekességet is megosztott velünk: a folyosón elhelyezett aranyozott szivartálcákat azért számozták meg, hogy a képviselők tudják, hova tették le Havana szivarjukat, amíg bementek szavazni. Az üléstermek közül a felsőházi termet tudtuk megnézni. Meghatódva és a látottaktól lenyűgözve hagytuk el az Országházat. Egy jót sétáltunk a Duna-parton a Margit-híd alatti parkolóban levő autóbuszig, amely estére Máriabesnyőre vitt minket, ahol szállásunk a Mater Salvatoris Konferenciaközpont és Lelki gyakorlatos Házban volt.

Október 5., szombat. Reggel körülnéztünk a környéken. Máriabesnyő katolikus Mária-zarándokhely, megnéztük a kegytemplomot, meghallgattuk a történetét.

A gödöllői királyi kastély látogatását csendes szemerkélő esőben a kastély parkjában kezdtük, fasorok és virágok között sétálva, a belső bejáraton mentünk be az előtérbe. Megtudtuk, hogy a kastély építetője a 18. század egyik legtekintélyesebb főura, Grassalkovich Antal, Mária Terézia királynő kamaraminisztere volt, aki egyébként Máriabesnyőt is birtokolta. A hely Erzsébet királyné kedvelt pihenőhelye volt, így nem csoda, hogy a kastély számos helyisége kötődik Erzsébet királyné életéhez. Jelenleg a kastély kulturális, turisztikai és protokolláris funkciókat tölt be. Nemrég újították fel és adták át az Erzsébet-verandát, a Horthy-bunkert és a lovardát. Cukrászdájában finom korabeli recept szerinti süteményeket fogyasztottunk.

Innen az autópályán gyorsan haladtunk Eger felé. A várba az északi kapun mentek be azok, akik a vár meglátogatását tervezték. Néhányan már többször

jártunk a várba, így mi a Harangöntő utcában Kopcsik Lajos marcipánmúzeumát látogattuk meg. A nyolcvanas évek elején járó híres mester számos díjjal büszkélkedhet. A múzeumban ember nagyságú működő faliórát, hegedűt, amin hegedülni lehet, gyönyörű matyómintás kötényt, díszpárnákat, pillangókat, gyermekfilmek főszereplőit láthattuk. Betekinthetünk egy szalonba, amelyben a padló, a bútorok, a dísz tárgyak mind marcipánból készültek. Nagyon tetszett, amit itt láttunk.

Következő megállónk a Szépasszonyvölgyi borpincéknél volt. Hagymásy József 19-es számú pincéjénél

A gödöllői királyi kastély előtt

voltunk látogatóban. Farkaséhségünket hagymás zsíros kenyérral és plattenen sült palacsintával csillapítottuk. Ötféle bort kóstoltunk meg: száraz fehér bort, félédes muskotályt, egri bikavért, félédes merlot-t és egy rajnai rizling jégbort. Meghallgattuk a borpincék történetét és a borkészítés fortélyait.

Már estébe hajlott az idő, amikor hazaindultunk. Hosszú út várt reánk, de Dimény esperes úr nagyszerűen megoldotta az unalom úzését. Közösen idéztük fel az eltelt három nap legapróbb részleteit, úgy eltelt az idő, hogy szinte észre sem vettük: éjjel 1 óra van, és szerencsésen hazaértünk.

Köszönjük a gyönyörű és tanulságos élményeket!
NAGY BÉLÁNÉ DÉZSI MELINDA

Kórházlelkészi szolgálat

Kolozsvár:

dr. Ferenczi Enikő 0740 063 767

Marosvásárhely:

Pavelka Attila 0723 515 921

Sepsiszentgyörgy:

Buzogány Csoma Csilla 0742 512 574

Székelyudvarhely:

Katona Dénes 0266 213 100

NŐK VILÁGA

A nagyok kezét fogva

BALÁZS FÜLÖP ILDIKÓ

• Egy kellemes délutáni beszélgetéssel kezdődött. Szükség van az utánpótlásra, fogalmazódott meg bennünk, akik első alkalommal összegyűltünk a Bolyai téri unitárius egyházközség Balla Olga termében. A jelenleg még mindig nagy lelkesedéssel működő nőszövetség a kilencvenes évek elején alakult. Az alapító tagok közül sokan aktívak még ma is. A középgeneráció viszont valahol elmaradt. Kevés a szabadidő. Ezért is született meg már a legelején a döntés, hogy havonta csak egy alkalommal találkozunk. Jött a témakra vonatkozó ötletbörze: hasonlóság, másság, párhuzamosság? Mi legyen a vezérfonal? És kell egy név is. Ötleteltünk. Végül a VÁRUNK mellett döntöttünk: Vásárhelyi Rugalmas Unitárius Nők Közössége. Vásárhelyiek vagyunk, rugalmasak, hisz egy fárasztó hét után még van erőnk este hattól olykor fél tízig is az egyházközségnél tevékenykedni. A rugalmasság mellé kell az erős elhatározás is és az is, hogy legyen valaki, aki a gyermekekre vigyáz ez idő alatt. Nem olyan egyszerű hátrahagyni a családot és a hét folyamán összegyűlt házi munkát. De másként nem lehet közösséget építeni, és ami már van, azt megtartani. Olyan értékeket viszünk tovább, amelyeket elődeink adtak át, és nekünk is feladatunk hozzátenni modern korunk megtapasztalásait. A ma-holnap 30 éve működő nőszövetség példaértékű tevékenységéből és a 2014 óta az UNOSZ és az IWC által szervezett leadership-képzéseken tanultakból inspirálódva elkészítettük a féléves programot.

Számunkra, a fiatalabb generáció asszonyai számára izgalmas volt idén egy márciusi délutánon fellapozni a nőszövetség dokumentumait, az emlékezetes bejegyzéseket, beleolvasni a jegyzőkönyvekbe, nézegetni a megható és vidám pillanatokat megörökítő fotókat. Mennyi lelkesedés, derű, mennyi reménység, bizakodás és jövőbe vetett hit volt ezeken az arcokon és ezekben a tevékenységekben!

Mi, a fiatalabb generáció lányai, asszonyai is megtapasztaltuk, milyen megélni közösségi élményeket ebben az unitárius közösségben. A családnapokon, előadásokon vagy istentisztelet után a va-

sárnapi tanodás gyermekeinkre várva mind erősebb lett az elhatározás, hogy ezt a szerető közösséget erősítenünk kell azzal, hogy mi, a fiatalabbak is bekapcsolódunk az egyházközség életébe.

Idén március 23-án meghívtuk Konrád Tündét, a nőszövetség elnökét a találkozásunkra. Itt is megköszönöm, hogy megtisztelt jelenlétével, bátorított az elindulásban, és kitartást kívánt a folytatáshoz. Ezen a délutánon az egymás mellett haladás volt az elvünk, lévén, hogy a nőszövetség tagjai már egy jól összeszokott csoport, egy más generáció. Ők a nagyok. Mi pedig a kicsik, a fiatalabbak, az utánpótlás. A kicsi a nagytól tanul, biztonságos neki a nagy mellett lépkedni elképzelései teljesítésében. A nagynak motiváló, hogy van követője. Hálásak vagyunk a nőszövetségnek, hogy cselekvésre készítetett, hogy egymást kiegészítve, egymást elfogadva, tanulva egymástól unitárius közösségünket fejleszthetjük női szemléletünk és talentumaink által.

A VÁRUNK csapata hónapról hónapra bővült. Ma már 35 tagot számlál. Az első találkozást követően augusztus kivételével minden hónapban találkozunk. Egyik kedves nőtársunk vállalta, hogy Facebook-eseményként meghirdeti minden hónapban az időpontot s az előre megbeszélt témát. Arra fókuszáltunk, hogy olyan témákat érintsünk, amelyek érdeklődést váltanak ki, amelyek hasznosak számunkra, és saját erőforrásainkat használva megvalósíthatóak. Ezért, mivel van köztünk világotazó, aki utazásairól

blogot is vezet, egyik hónapban körbeutaztuk vele a világot, olcsón és praktikusán. Máskor feszültségoldási technikákat tanultunk. Az ezt követő hónapban újrahasznosítottunk batikolással. Ez nagyon színes, vidám délután volt, a rég nem hordott ruhadarabokat, pecsétes abroszokat újra használhatóakká varázsoltuk. Szeptemberben pedig a méhek fontosságáról meg a mézről mesélt nekünk a méhésznőnk és a vegyész-mérnőnk.

Hálaadásunkat fejeztük ki nemcsak a földünkért, a mindennapi kenyerünkért, hanem a saját talentumainkért is, amelyek a gondviselés leg-

szebb ajándékai, s amelyeket nem megőrzésre kapunk, hanem hogy kamatoztassuk őket.

Októberben meghívtuk egy kellemes és játékos, szeretetvendégséggel egybekötött délutánra a szebbkorú nőtestvéreinket, a „nagy” nőszövetség tagjait. Emlékeztünk, ismerkedtünk, játékokba feledkeztünk, sokat nevettünk és feltöltődtünk.

A novemberi témánk a gyász, az elmúlás, a veszteségek, hiszen veszteséggel, gyásszal foglalkozó szakemberek is vannak körünkben. Ez a téma még mindig eléggé tabu erdélyi társadalmunkban. De azt is megbeszéltük, hogy a feldolgozatlan veszteségek, a lezáratlan érzelmek nagyon sok energiát vesznek el tőlünk. Sok minden átalakulóban van a társadalmunkban. Még a gyászunk viselése is. Pedig „a könnyek az emlékezés ékszeri: szomorúak, de a múlt szépségét csillogtatják.” Az a kérdés is elhangzott, hogy miért van szükség nekünk itt, Erdélyben amerikai gyászfeldolgozási módszerre. Ez egy lehetőség – mondták az előadók – a segítségnyújtásra, mert megváltozott a társadalmi berendezkedésünk, eltűntek a többgenerációs együtt élő családok, a közösség szerepe is átalakulóban van. Már Polcz Alaine, a magyar tana-

tológia nagyasszonya felhívta a figyelmet, hogy „a tradíciók, a rítusok, a család, a társadalom helyett tanulmányok, tanfolyamok, előadások, önszolgáltató csoportok és klubok veszik át a kisközösségek szerepét”. A módszer, amivel megismerkedtünk, segíthet, de minden ember annyira egyedi és megismételhetetlen, hogy senkinek nem lehet megmondani, mit kellene tennie. De a bajban levő megismerkedhet a módszerrel a könyv által, és majd ő maga dönti el, hogy kipróbálja vagy nem. Szeretnénk, hogy a VÁRUNK méltó utánpótlása legyen a nőszövetségnek. Köszönet a VÁRUNK minden tagjának azért, hogy eljöttek, eljönnek. Köszönet az együttlétért, kíváncsiságukért, a jókedvükért. Köszönet a bátorságért, azért, hogy erőforrások akarnak lenni mások életében is. Reméljük, még többen csatlakoznak majd, és tevékenységünkkel nemcsak a magunk, hanem mások életét is szebbé, jobbá tesszük.

Isten áldja unitárius közösségeinket, és adja, hogy minden közösségben legyen két ilyen tiszteletre méltó, aktív női csoport is, hogy egymás kezét fogva erősebbek, bátrabbak legyünk, ezáltal is biztosítva kisgyülekezeteink jövőjét!

IFJÚSÁGI OLDAL

Hiszem azt, hogy...

TATÁR ÁGNES TEKLA

• Az éjszaka csendesen ereszkedett le a hófehér ködfátyol a városra, s ha fentről letekint az ember, a végtelen ezüstmezejét képes látni a szív tükrén keresztül. Olyan nyugodt és békés minden, mintha a Teremtő üzenne az ott álldogálóknak: „most valami igazán nagyok lehetsz része. Még pár óra és Én sokakat idevezetek. Élvezd a jelen csodájának lélekfeltöltő erejét.” Még reggel van, és a dévai vár csendjét pár szervező álmos hangja tölti be csupán, de már érezni lehet az új lehetőség másságának édes ízét.

Hiszem azt, hogy okkal és céllal érkezünk meg a várba, hogy a belső tűz, amely reggel útra indított bennünket, az a közös lét és Isten tudatának tüze, amely így képes igazán lánggra lobbanni az emlékezés és a zárándoklat jegyében.

Hiszem azt, hogy a találkozás öröme itt tud kiteljesedni. Hogy a dévai vár falai között erősebb az ölelés, a szív a szívhez képes közelebb kerülni, és a szép szó szerető lélekben, célba talál más boldogságának érdekében.

Hiszem azt, hogy unitárius mivoltom meghatározó jegeit képes vagyok ebben a várban felfrissíteni, amikor hittársaimmal együtt hallgatjuk az istentiszteletet, és részesei leszünk a nagy egésznek. Amikor ember ember mellett megállva érzi meg az isteni szeretetet.

Hiszem azt, hogy az életben minden okkal történik. Hogy Isten szerető ölelésébe karolva járhatja mindenki a maga lélektúztáncát, hogy így tapasztalja meg a Dávid Ferenc-i örökséget. Azáltal, hogy évről évre, ha csak egy nap erejéig is, de zárándokkává tudunk válni, jelezzük a jelen kételkedőinek, hogy az élet titkos csúcsát, elődeink örökségét mi szívünkben tartva védelmezzük a most tudatának teljességében a jövő nemzedékeiért.

Déva várában a lélekben lakozó istengyermeki én képes csendesen megpihenni Teremtőjének életet adó és megtartó aranymezején. Ilyenkor a lélek pokrócát leteríti, és csendesen megérkezik a várt helyre. A szív kitárul, és halkán magába fogadja a hallottakat. Mikor a sírra néz a szem, büszke és hálás. Most része valami másnak, valami egyszerűnek és szépnek. Feltekint az égre. A kéz összekulcsolódik: megköszöni Istennek a múlt történéseit és a jelen pillanatát. Az ember körbenéz, körülötte emberek, nagy tömeg, de tekintete bárki tekintetével találkozik, szeretetre talál benne, mert itt egyek vagyunk és így, közösen, Dávid Ferenc követői, az unitárius egyház tagjai, Isten gyermekei és munkatársai. Hiszem azt, hogy ez a tudat vezetett és vezet minket, és minden év zárándoklatán ezt a tudatot vagyunk képesek megerősíteni szívünkben.

	Zilahy Lajos műve	Habos ital népiesen	Ruhára varrják	Tószámnév	Megfelelő	... verő, rettenetes	Aratást előz	Csokifajta	Nemzet	Belga folyó									
Zilahy Lajos műve											Nagyszalontai születésű magyar író, filmrendező, forgatókönyvíró volt, 1974. december 1-jén halt meg (sz. 1891).								
Ráérős pingálás																			
Svéd aprópénz				... It Be (Beatles)	Álhal			Perem eleje! Félve beszél			Sugár								
Luxemburg autójele		Valami belseje Madár szája									Betakarás, lefedés								
600 római számmal			Tág Női név			Sérülés Epikus						Cselekvési lehetőség							
Esős évszakra jellemző					Liter Hazai börtönváros	Török méltóság volt Nitrogén							Fejen nő	Zéró	Idegen női név	Bizonyos ideje	Zilahy Lajos műve		
Felesége van				Zilahy Lajos műve Erzsike															
Ritka női név becézve							Román költő volt Origó							Viszály-istennő De					
Urán vegyjele		Forgatómánya Kutyafajta						Ezer! Télen hull			Menetrend-szerű busz Düledék								
Zuhanózó							Újság Apró rész!					Milliliter Partiumi falu					Francia autójel Lexikon-sorozat		
Japán elektronikai márka						Kevés (összeg) Annál lejjebb							Öreg bácsi Halotti lakoma						
Vízszélek!			Száraz leveleszónyeg					Hiteget									Ezüst vegyjele		
Lapszél!			Napszak					Medvefajta									Papa társa		
				Névelő Régi magyar férfinév			Maros-partok! Ébred				Sör alapanyaga Tyúkanyó mondja								
Háromszéki falu Tengeri halfajta					Hordó-mérték Tova					Virágállat Félzsák!									
Francia arany			Részt vesz a vitában Hungary										Német író volt (Karl) Volt						
Svéd autójel		Zilahy Lajos műve																	Z

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Szerkesztőség: dr. Czire Szabolcs főszerkesztő, dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő

Munkatársak: Asztalos Klára (Nők Világa), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal), Bíró Sára Gyöngyvér (hirodal), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztrejtvény), Szombatfalvi Etelka (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)

Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella
Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie
1989 nr. 9. tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927

kozlony@unitarius.org

A lapszám megjeleníthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418

Barangoló Isten országában

Kedves Gyerekek!

December az az „emberes” hónap, amikor minden ember meg kell emberelje magát és nem kibírnia, hanem átélnie kellene az évnek e gyönyörű, lélekben készülő időszakát. Hiszem, hogy karácsony ünnepe bearanyozza, fényel, szeretettel, lendülettel itatja át e hónap utolsó napjait. Várunk, és a várakozásban nem vagyunk egyedül, a várakozásban nem vagytok magatokra, kedves gyerekek. Nem csak karácsonykor: mindig, de mindig ott van veletek a jó Isten, bennetek él, bennetek akar munkálkodni szüntelen, a jót, a szépet, a legszebb csillag fényét kívánja lelki szeméiteknek megmutatni, hogy az titeket is vezetni tudjon a rögös, a keskeny, az embert olykor fizikailag kimerítő úton, de az örökkön örökké való lelki munkálkodás

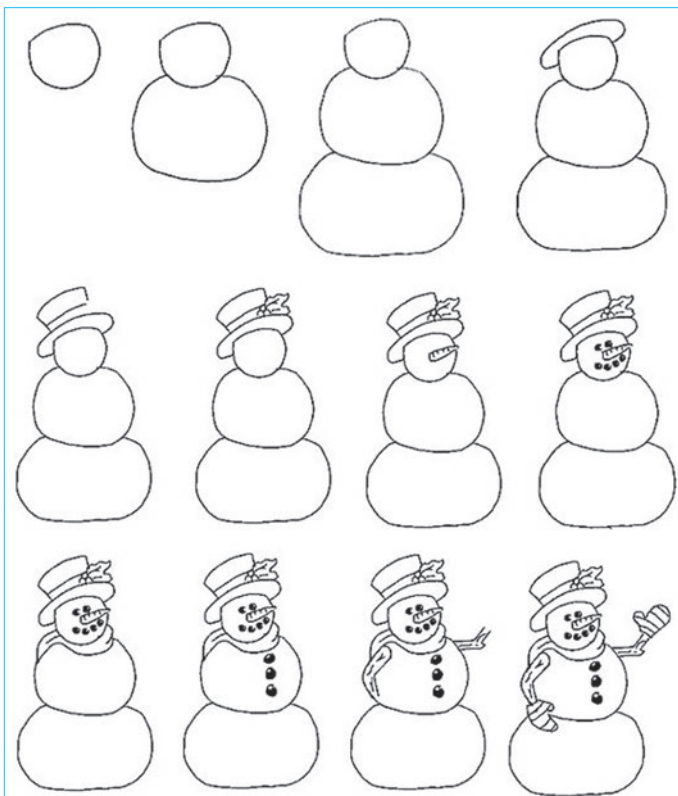
sokszínűségét, szeretetét kínálja fel nektek nap mint nap. Legyetek figyelmesek! Legyetek nyitottak akaratára, még ha az olykor olyan furcsának tetsző is számotokra. Mosolyogjatok akkor, amikor úgy érzitek, a lelketekben élő jószág kedves szót, mosolyt akar adni annak, akinek szüksége van rá, annak, aki tőletek várja. Isten rajtatok keresztül színezi ki a világot egész évben, ti vagytok az emberiség tiszta tükrői, legyetek bátrak megélni magatokat a szerető gondviselő akaratában!

Szeretettel gondolkodom rátok, és jövőre valami különlegeset tartogatok számotokra, hónapról hónapra újabb ismeretekre teszünk majd szert, játékosan, hitelt ápolva magunkban a jóra valósság bennünk szíporozó erejét.

Áldott, békés karácsonyt kívánok!

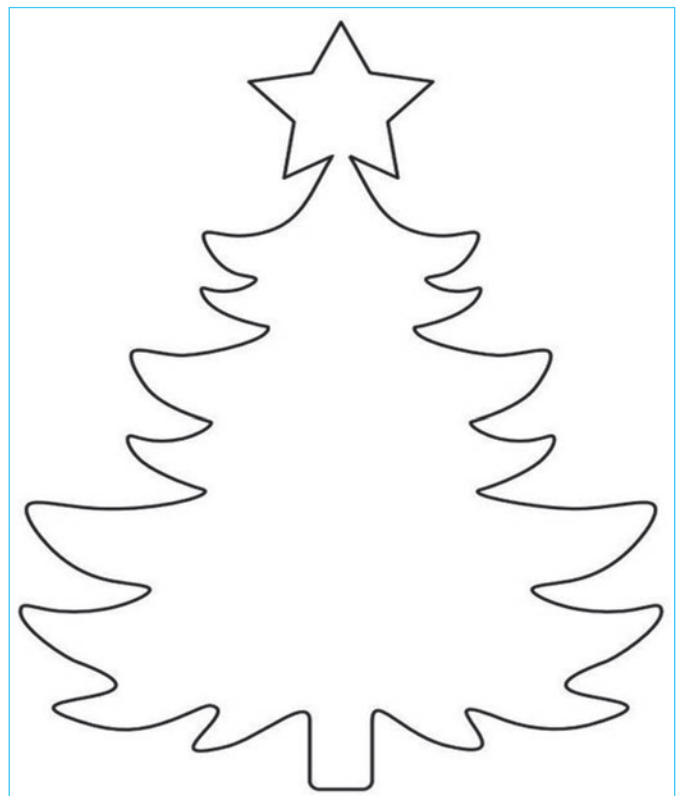
1. feladat:

Hogyan rajzolj mesterfokon hóembert? Nekem segített. Rajzoljatok ti is sok-sok hóembert, és ne csak rajzoljatok, ha elegendő hó hull, építsetek is a szabadban. Ne feledjétek el megcsodálni a szitáló hópihéket földet érését! Fantasztikus évszak a tél is, éljétek át!

2. feladat

Díszítsd fel a saját fadat, fenyőágad gömbbel, csengővel, masnival, csillagszóróval, narancshéjjal, szavakkal, amivel csak szeretnéd! Légy a saját fád szorgalmas mestere, pompás lesz, gyermekien tiszta és vidám. Én hiszem, hogy a legjobbat hozod ki magadból!

Mesefolyam

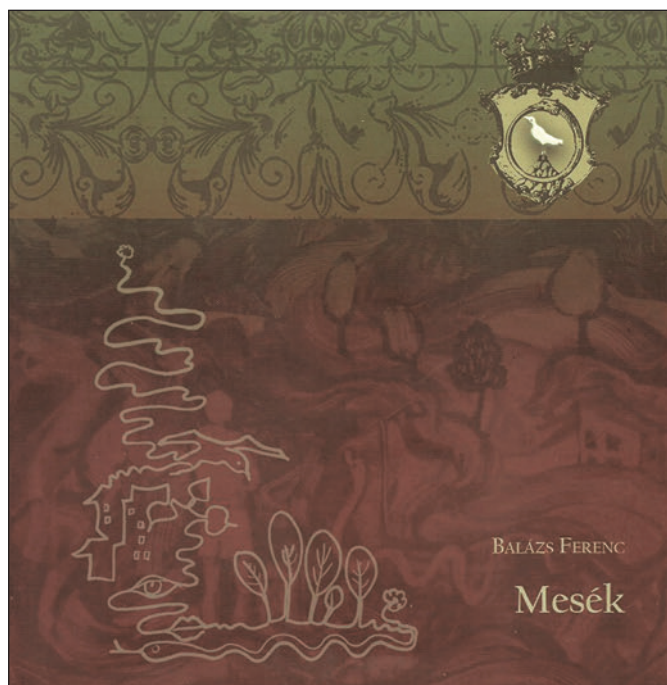
• Balázs Ferenc meséinek egy csokra az idén jelent meg újra, a Magyarországi Unitárius Egyházkerület által kiadott *A vallásszabadság éve* elnevezésű sorozat hatodik darabjaként. (2013-ban hangoskönyvként jelent meg Czire Szabolcs szerkesztésében, Ferenczi Enikő felolvasásában, Ercsey-Ravas Ferenc zenéjével, egyházunk kiadásában.) A karcsú könyvecske küllemében is illeszkedik a mesék különleges, álomszerű világához: még a szennylap ombréja is azt a tünékeny törekenységet érzékelteti, amely a mesék sajátja. Jánosi Andrea illusztrátor munkái vizuálisan is közel hozzák a szövegeket, amelyek nem a klasszikus értelemben vett mesék: a kis szövegek együttese inkább vallomásfüzér egy szerelemről, amelynek két ifjú hőse tán életükben először éli meg a szerelmet.

Amint az utószóából (*A kézirat meséje*) megtudjuk, a meseszövegek valóságos hősei a húszéves Balázs Ferenc és a tizennégy éves Kuti Ilona. És ha a szövegek közreadója, Marosi Ildikó a hetvenes években nem keresi fel Kuti Ilonát, hogy reprodukálható felvételt kérjen tőle a lelkészlől, tán sohasem olvashatta volna a nagyközönség ezeket a szépséges lírai rezdüléseket. A kézirat ugyanis ott lapult Kuti Ilonánál, aki nem is gondolta volna, hogy ezek az egykor neki íródott kis szövegek nagyobb érdeklődésre is igényt tarthatnak. Így hát a *Mesék* először 1973-ban láttak napvilágot.

Az október 2-ától december 22-éig terjedő időszakra keltezett mesék belső, lelki történéseken vezetnek végig, s bár a közreadás sorrendje nem követi a keltezt, nemcsak a fésző szerelem állomásairól szerzünk tudomást, hanem az életbe induló ifjak, többnyire a fiú jövőben kibomló vállalásairól is. A keltezt követve olvashatunk mesét az árvácska szerelmének égig hatoló erejéről, a szerelem átlényegítő erejéről (amelyben a fiú meggyőződésalapú szerelme néz szembe a lány szerelmen alapuló meggyőződésével). *A cica meséjében* a szerelem átlényegítő ereje újabb síkokon mutatkozik meg: a szereplők szólamaiban szépen váltakozik a megértés és félreértés. Novemberi kelteztű a legtöbb mese: a toll meséje a lányról szól, aki írni kezd az érzelmei hatására. De naplóját és leveleit külön tollhegyekkel írja, hogy érzelmeit ne árulhassák el a kis fémhegyek. A hajszálak a belefeledkezésről mesélnek, *Az ígéret és a becsület meséje* az értékek átértelmezésének pengeéltáncát mutatja meg (hányszor nem vagyunk már képesek ezt a táncot jóhiszeműen járni, ha fákul a szeretet!), *A távolság meséjének* félelmetes erejű viharvíziója a kö-

zös sors biztonságáról regél, *A fehér ruhácska meséje* tán tisztaságával csábító. Egy nappal később a szem és a száj a jó öreg vallomáscsikarásról mesél, amely *az őszinteség meséjének* is témája (hányszor kezdünk mi is alakoskodásba, csak hogy elnyerjük mások tetszését, s felejtjük el, hogy ezzel magunkat és másokat is becsapunk...). Ide kívánczik a november 29-ei kelteztű *Az őszi nap meséje* is, amely elítéli az alakoskodást, s amely a test és lélek kettősségét is felvillantja. *Az erős ember meséje* az érzés és a testiség vonzó-taszító viszonyáról szól. *A közelség meséje* a tudományokkal foglalkozó, Angliában és Amerikában tanuló Balázs Ferencet idézi meg. *A meséíró meséje* mintha a szövegfolyam keletkezésének okához vinné az olvasót: a lányról nem lehet méltó meséket írni, ezért vannak a fiú meséi többségben. December elsején igazán elgondolkodtató mese született: a férfi-női minőségekhez asszociált tulajdonságokról.

A hideg levelek meséje a prúd neveltetés következményeit sejteti: a tabuk elkeserítő, alakoskodást kikényszerítő erejét. A szakítás és a szomorúság meséi szépen példázzák az elme működését: a jelenből folyton elrohanó, lehetséges scenáriókat létrehozó működés a jelenbeli boldogság nagy ellensége. Ne feledjük: még karácsonykor is. Szeretettel ajánljuk minden kedves Olvasónak, hogy lapozgassa e kötetet, s általa kössön (újra) ismeretséget Balázs Ferencel. (U. K.)

Ábrám Zoltán egyetemi tanár (Marosvásárhely), **Andorkó Rozália**, Háromszék-Felsőfehér körű nőszövetségű elnök (Vargyas), **Balázs Fülöp Ildikó** egészségügyi asszisztens (Marosvásárhely), **Ferenczi Enikő** mentálhigiénés szakember (Kolozsvár), **Gál Zoltán** lelkész (Gagy), **Jakabházi Béla Botond** lelkész (Nyárádgálfalva), **Kállay Dezső**, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet rektora (Kolozsvár), **Kovács Sándor** egyháztörténész (Kolozsvár), **Magyari Zita Emese** ODFIE-alelnök (Kolozsvár), **Molnár Imola** lelkész (Barót), **Nagy Béláné Dézsi Melinda** ny. asszisztens (Alsófelsőszentmihály), **Szombatfalvi Csongor** lelkész (Désfalva), **Tatár Ágnes Tekla** teológiai hallgató (Kolozsvár)